

รายงานการวิจัย

เรื่อง

**การกำหนดมาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านถ้ำผึ้ง
ตำบลต้นยวน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี**

โดย

นายลอรัฐ มากบุญ นางวิริยา แก่นแก้ว

นายรัชชัย ทองธรรมชาติ

**งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากเครือข่ายการวิจัยและถ่ายทอด
เทคโนโลยีสู่ชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา**

ปีงบประมาณ 2546 - 2547

บทคัดย่อ

บ้านถ้ำผิงเป็นชื่อของหมู่บ้าน หมู่ที่ 5 ตำบลต้นขวน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขา ประชาชนมีอาชีพหลักทางการเกษตร ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ที่ผ่านมาจึงมีปัญหาคาการบุกรุกทำลายป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตรอย่างรุนแรง ผู้นำชุมชนและกลุ่มประชาชนที่ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงใช้ความโดดเด่นและความหลากหลายของธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน จัดทำโครงการนำร่องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2544 โดยคาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาเศรษฐกิจ กระจายรายได้ให้กับชุมชน และเป็นสื่อกลางที่ให้กลุ่มเยาวชนเกิดสำนึกรักบ้านเกิด และจากความมุ่งมั่นของผู้นำชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน และการสนับสนุนด้วยดีจากหน่วยงานภายนอกหลายฝ่าย จึงทำให้การท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิงดำเนินการได้ ตามลำดับ

โครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนซึ่งคณะผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนในปีงบประมาณ 2546 – 2547 มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการท่องเที่ยวของบ้านถ้ำผิง โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการให้บริการทางการท่องเที่ยวของชุมชนในทุก ๆ ด้าน การวิจัยยังมีวัตถุประสงค์ในการสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน ระเบียบวิธีวิจัยจึงเน้นการมีส่วนร่วม โดยให้กรรมการกลุ่มท่องเที่ยวและสมาชิกเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวทำให้ชุมชนได้ระบบและตัวชี้วัดมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยวของชุมชนที่ผ่านความเห็นชอบของสมาชิกกลุ่ม และจัดทำเป็นคู่มือประกอบการปฏิบัติงานของสมาชิกทุกคน

การปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กำหนด ทำให้นักท่องเที่ยวทุกคนมีความพึงพอใจในบริการและการจัดการการท่องเที่ยวของบ้านถ้ำผิง โดยมีคะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุดร้อยละ 54.46 และระดับมากร้อยละ 39.80 มีความพึงพอใจระดับปานกลางเพียงร้อยละ 5.74 โดยไม่ปรากฏความเห็นที่ไม่พึงพอใจหรือพึงพอใจน้อย

นอกจากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจะมีในระดับสูงแล้ว ในปี 2547 มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังบ้านถ้ำผิงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เกิดผลดีแก่ชุมชนหลายประการ โดยเฉพาะการทำให้วัตถุประสงค์ของชุมชนในการจัดทำโครงการท่องเที่ยว 3 ประการ ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี และการมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว ยังก่อให้เกิดพลังในการพัฒนาคนในชุมชนอย่างกว้างขวาง มีการเรียนรู้ เพิ่มทุนทางปัญญาและทุนทางสังคม สามารถขยายความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้เป็นอย่างมาก จึงทำให้บ้านถ้ำผิงได้รับรางวัลต่าง ๆ หลายรางวัล โดยรางวัลที่ชุมชนภูมิใจมากที่สุดคือรางวัลลูกโลกสีเขียว และการเสด็จเยือนบ้านถ้ำผิงของสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ โดยไม่ได้แจ้งล่วงหน้า เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2547

Abstract

Ban Thumpueng is a small village in Tambon Tonyuan, Panom District, Suratthani Province. Most of the area around the village is used for rubber and fruit plantations with three mountain forests of about 300 rais each preserved as community forest. Each year the village leader and people who take care of these forests are seriously confronted with forest destruction as many people want to gain more land to expand their plantation. The Thumpueng Eco – Tourism Project was set up by the village leader and his team hoping that community tourism can be a mean to stop forest destruction, make local people gain more income, and motivate the youngsters to feel proud of their homeland. With high effort of village leader and his team and strong support from outsiders, Ban Thumpueng Eco – tourism Project can start and grow firmly.

The research to set up community tourism service standard was funded in 2003 – 2004, by the Board of Higher Education, Ministry of Education. The research aimed to strenghten tourism management and raise community services in every aspect. It also wanted to empower local people, so participatory action research technique was strongly applied in each step of the research. The participants brainstormed, discussed, set up indicators and systems of good services, and finally got community good services standard, but the most important issue was that they practiced under the standard they made themselves.

By this method of practice, it was found that 54.46 % of the tourist visited Ban Thumpueng in 2004 feel extremely satisfied with the services they got, 39.80 % feel highly satisfied and 5.74 % satisfy, while no tourist felt unsatisfied or got little satisfaction.

Besides receiving high satisfaction from tourists, the village gained a large number of tourists each month. It meant that the village leader and his team achieved

their goals. No more forest destruction whilst many kinds of wild animals, appeared in the forest. The community got more income, local fruits and vegetables can be purchased at a better price, and the youngsters participated in tourism activities and felt proud of their homeland. In addition, the local people are empowered widely, the community social capitals have increased as well as the community spirit and wisdom. In the past two years, Ban Thumpueng got many awards, but their proudest one is “ The Green Global Award”, the National Award by PTT (Petroleum Organization of Thailand), given to the community or organization for their excellent performance in natural resource preservation. The most precious reward came from the unscheduled visiting of Her Royal Highness Princess Galayanivadhana Krom Luang Naradhiwas Rajanagarindra on 8th of April 2004.

สารบัญเรื่อง

หน้า

กิตติกรรมประกาศ

บทคัดย่อ

Abstract

บทนำ

1. ความเป็นมาของโครงการ	1
2. การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน	2
3. การท่องเที่ยวชุมชนและวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชน	3
4. คุณภาพ และมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชน	4
5. การท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้ง อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี	5
6. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการวิจัย ฯ	5
7. นิยามศัพท์ที่สำคัญ	6

บทที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง

1. ความเป็นมาของโครงการ	7
2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	8
2.1. แหล่งท่องเที่ยวที่เปิดให้บริการในระยะแรก	8
2.2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีการค้นพบใหม่และเพิ่มเติม	12
3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่น ๆ	13
3.1. ทรัพยากรพืช	13
3.2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สวนผลไม้ภายในชุมชน	13
3.3. การท่องเที่ยวประเภทกีฬาพื้นเมือง	14
3.4. แหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม	14
3.5. การศึกษาลักษณะและวิถีชีวิตชุมชน	14

สารบัญเรื่อง

	หน้า
4. การบริหารจัดการ	15
4.1. คณะกรรมการบริหาร	15
4.2. ระเบียบข้อตกลงกลุ่ม	16
4.3. การจัดบริการทางการท่องเที่ยว	18
4.4. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและการระดมทุนจากสมาชิก	20

บทที่ 2

ระเบียบวิธีและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หลักคิดในการออกข้อกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชน	21
2. ระเบียบวิธีและข้อกำหนดของ โครงการวิจัย	21
2.1. การมีส่วนร่วม	21
3. ขอบเขตเฉพาะ โครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี	22
4. ขั้นตอนการศึกษา	22
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	23
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	24
7. การสรุปผลการเรียนรู้และประเมินผลลัพธ์	25

บทที่ 3

การดำเนินงานและผลการศึกษา

1. ความเป็นมาของการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้ง	26
2. วัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านนำร่องด้านการท่องเที่ยว	26
3. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการของชุมชน	27
3.1. การเริ่มโครงการ	27
3.2. การบริหารงาน	27
3.3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน	27
3.4. การให้บริการทางการท่องเที่ยว	27

สารบัญเรื่อง

	หน้า
4. การจัดทำมาตรฐานการให้บริการ	28
4.1. การเตรียมชุมชน	28
4.2. การดำเนินงานวิจัย	29
5. ผลลัพธ์ที่ได้รับ	44
5.1. ผลตามวัตถุประสงค์โครงการหมู่บ้านนำร่องด้านการท่องเที่ยว	44
5.2. ผลลัพธ์อื่น ๆ	45
6. ผลจากการทดลองใช้มาตรฐาน	56
7. การเรียนรู้ของชุมชน	58
8. เกียรติยศและรางวัล	59

บทที่ 4

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

1. ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	63
2. ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของชุมชน	64
3. ผลลัพธ์อื่น ๆ	65

ข้อเสนอแนะ

ก. ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	66
ข. ด้านการพัฒนาและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว	67
ค. ด้านการรักษาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยว	67

ภาคผนวก

ผนวก ก	บันทึกเรื่องเล่าจากผู้ใหญ่บุญทัน บุญชูคำ เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ เสด็จเยี่ยมบ่อน้ำคั้นทรายคูค	ก - 1
ผนวก ข	รายชื่อสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านถ้ำผึ้ง	ข - 1
ผนวก ค	กรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสนบพ	
	สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว	ค - 1
ผนวก ง	แบบสัมภาษณ์ประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ ฯ	ง - 1
	แบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ง - 11

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	น้ำตกบางคู	10
ภาพที่ 2	บ่อน้ำคั้นทรายคู่ค	10
ภาพที่ 3	ทิวทัศน์จากจุดชมวิ	10
ภาพที่ 4	ถ้ำน้ำลอด	10
ภาพที่ 5	ว่านค้างคาวหรือดอกไม้สีดำ	10
ภาพที่ 6	ป้ายโครงการกลางหมู่บ้าน	61
ภาพที่ 7	การให้บริการด้านอาหารเน้นวัตถุดิบจากหมู่บ้าน	61
ภาพที่ 8	การจัดอาหารโดยใส่ปั้นโต	61
ภาพที่ 9	บ้านพักในลักษณะ Home Stay	61
ภาพที่ 10	บ้านพักที่จัดแยกไว้ในสวนเกษตร	61
ภาพที่ 11	ให้ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยว	62
ภาพที่ 12	สมาชิกร่วมประชุมเพื่อกำหนดมาตรฐานการให้บริการ	62
ภาพที่ 13	เสริมทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ	62
ภาพที่ 14	ศึกษาดูงาน ณ บ้านท่าด่าน จังหวัดนครนายก	62
ภาพที่ 15	สมาชิกร่วมกันสรุปงาน 1 ปีที่ผ่านมา	62
ภาพที่ 16	นำเสนอผลการดำเนินงาน 1 ปี	62

บทนำ

1. ความเป็นมาของโครงการ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากระดับชุมชน เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้ชุมชนสร้างรายได้เพิ่มและเสริมงานอาชีพในท้องถิ่น ถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจเพื่อการพึ่งตนเองในภาวะวิกฤตของประเทศ ทบวงมหาวิทยาลัย (ปัจจุบัน คือ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ) ในฐานะหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา จึงมีนโยบายที่มุ่งเน้นการสนับสนุนและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นแหล่งรวมขององค์ความรู้และทรัพยากรบุคคลที่สามารถสร้างสรรค์ ถ่ายทอด และพร้อมนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาไปเผยแพร่และถ่ายทอดสู่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวและสังคมท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองได้และพร้อมขยายผลไปสู่ระดับประเทศ โดยเน้นผลที่ได้รับจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน

องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรและชุมชน คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นด้วยการประยุกต์กระบวนการและระบบวิธีการผลิต ตลอดจนการตลาดที่ต้องอาศัยกลไกทางเทคโนโลยีและทักษะการผลิตที่เหมาะสม เพื่อสร้างกระบวนการผลิตให้สามารถทำได้ง่าย ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้นและให้ได้ต้นทุนต่อหน่วยต่ำลง โดยการถ่ายโอนเทคโนโลยีด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น รวมทั้งให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ทั้งทางด้านการวิจัย พัฒนา เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตลอดจนการถ่ายโอนองค์ความรู้ลงสู่ชุมชน ตามความต้องการของชุมชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 ทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการโครงการนำร่อง (โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก) ในชุมชนมากกว่า 100 ชุมชน ใน 9 ภูมิภาค เป็นโครงการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชนและมีชุมชน 38 ชุมชน จัดทำแผนแม่บทของชุมชนไปแล้ว ซึ่งจำเป็นต้องสานต่อให้เกิดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง และจากผลการปฏิบัติงานของโครงการ ฯ พบว่า แต่ละชุมชนมีปัญหาหลากหลายซับซ้อน และชุมชนต้องการการแก้ไขปัญหาในหลายมิติอย่างเป็นระบบ แม้ว่าปัญหาเฉพาะหน้าจะได้รับการแก้ไขไปแล้วในบางส่วน แต่ปัญหาส่วนใหญ่ยังคงต้องการการวิจัยและการแก้ไขด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการถ่ายทอด

เทคโนโลยีให้แก่ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเสริมงานอาชีพในท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองได้และนำไปสู่การลดการนำเข้าและสนับสนุนการส่งออกต่อไป

เพื่อให้โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีความต่อเนื่องในปี 2546 ทบวงมหาวิทยาลัยสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

2. การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ ปัจจุบันธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทยกำลังได้รับความนิยม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทอย่างสูงในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของไทย ซึ่งเป็นธุรกิจที่ลงทุนน้อยแต่ให้ผลตอบแทนที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจภาคอื่น ๆ ในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของตลาดนักท่องเที่ยว ก็จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างด้วยกัน ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543) สรุปว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน จะต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. นักท่องเที่ยว
2. การตลาดท่องเที่ยว
3. ทรัพยากรท่องเที่ยว
4. การขนส่ง
5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ดังนั้นในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวผู้ประกอบการจะต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบเหล่านี้ จึงจะให้ธุรกิจท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เป็นที่ทราบกันดีว่า ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอุดมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และโบราณสถาน รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม โดยมีกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวจะมีหลากหลายขึ้นอยู่กับการจัดการของแต่ละพื้นที่ ซึ่งการจัดการนั้นจะตระหนักและคำนึงถึงความยั่งยืนเป็นสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่สามารถเอื้อประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระดับท้องถิ่น ซึ่งกระแสความต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

ปัจจุบันการพัฒนาประเทศ จะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกันเมื่อมีการเปิดให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบการจัดการที่ดี โดยนำการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมาใช้กับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการจัดการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ประชาชนในท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวต้องร่วมกันคิดร่วมทำกับพหุภาคี โดยคำนึงถึงเป้าหมายต่อการพัฒนา คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดเกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ได้นานที่สุด มีปัญหาหรือผลกระทบน้อยที่สุด (ราไพพรรณ , 2545)

3. การท่องเที่ยวชุมชนและวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาในชุมชน โดยลักษณะการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและสังคม กำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยที่ชุมชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของและมีสิทธิ์ในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน-เรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม และเป็นการสร้างมิตรภาพและความเข้าใจของคนในสังคม

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สนใจเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน การได้พักร่วมกับชาวบ้านและได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ซึ่งถือเป็น โอกาสอันดีที่เขาเหล่านั้นจะได้สัมผัสชีวิตที่แท้จริงของชาวบ้านในชุมชน เสมือนหนึ่งเป็นลูกหลานและสมาชิกหนึ่งในครอบครัว

โดยวัตถุประสงค์หลักของการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย

1. การให้อำนาจกับชุมชนสร้างความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรและการท่องเที่ยวให้กับชุมชน
2. สร้างความรู้สึกรักชื่นชม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. สร้างรายได้เสริมและผลประโยชน์อื่นๆ ในชุมชน
4. ให้มีสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

4. คุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชน

นอกจากการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนแล้ว ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจหรือการค้าในปัจจุบัน ผู้ประกอบการจะต้องคำนึงอยู่ตลอดเวลาว่า “ทำอย่างไรจึงจะให้ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจมากที่สุดและนานที่สุด” ที่สอดคล้องกับกลไกด้านตลาดที่เต็มไปด้วยการแข่งขันที่เปิดกว้างในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสุขภาพของตัวเองมากขึ้น ซึ่งการบริโภคสินค้าและบริการที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในขณะนี้ อีกทั้งตลาดสินค้าและบริการในปัจจุบันเป็นตลาดของผู้บริโภค ซึ่งหมายความว่าผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าและบริการที่เขาพอใจได้ นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียังทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับราคาและคุณภาพของสินค้าและบริการได้ง่าย ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องพยายามผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้าให้มากที่สุด การประกันคุณภาพของสินค้าและบริการจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ ธุรกิจหลายประเภทจึงนำการบริหารด้านระบบมาตรฐานคุณภาพมาใช้เพื่อสร้างความเชื่อถือให้แก่ลูกค้า เช่น มาตรฐาน ISO, Blue Flag เป็นต้น

การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจการให้บริการ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีความสำคัญมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ ที่ก่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ค่อนข้างสูง ปัจจุบันการแข่งขันทางธุรกิจท่องเที่ยวค่อนข้างเปิดกว้าง การกำหนดและรักษาระดับมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศนับว่าเป็นความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากตลาดการท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในทวีปเอเชียที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสดัดใจเลือก ถึงแม้ว่าประเทศไทยมีศักยภาพทางด้านท่องเที่ยวทั่วทุกภูมิภาค แต่การนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวออกให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอาจไม่มีแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างประเทศ หรือคนไทยเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวได้ตลอด การกำหนดมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวจึงควรเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความมั่นคงและยั่งยืน และก่อให้เกิดความสำเร็จของธุรกิจท่องเที่ยวที่สามารถแข่งขันในระดับสากลได้

ในการกำหนดมาตรฐานนั้นจะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วม รวมทั้งมอบอำนาจให้รับผิดชอบงานในระดับที่เหมาะสม จะช่วยให้สามารถบริการลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อม (2544) กล่าวว่า ความสำคัญของการกำหนดมาตรฐานจะต้องคำนึงถึงความคาดหวังของผู้ใช้บริการและสามารถตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานได้

อย่างไรก็ตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้นนั้นจะต้องมีคุณภาพและสามารถให้บริการแก่ลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง ระบบมาตรฐานคุณภาพ หมายถึง ระบบการบริหารและการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกัน เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับของลูกค้า และผู้ใช้บริการ (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อม, 2544) ซึ่งการให้บริการนั้นจะต้องคำนึงถึงคุณภาพการให้บริการ เพื่อให้ลูกค้ามีความพึงพอใจมากที่สุด และพร้อมทั้งดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์

ศุภนิธย์ (2536) กล่าวว่า คุณภาพการให้บริการ คือ การให้บริการที่ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการ จึงจะทำให้เกิดความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่อการบริการดังกล่าวได้

5. การท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้ง อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บ้านถ้ำผึ้ง หมู่ที่ 5 ต. ดันขวาน อ. พนม จ. สุราษฎร์ธานี เป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสวยงาม ชุมชนจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นในปี 2544 ชุมชนจึงรวมตัวกันจัดทำโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น แต่ชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงได้ประสานมายังวิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งมีศักยภาพทางด้านทรัพยากรบุคคล พร้อมทั้งจะนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ไปเผยแพร่และถ่ายทอดสู่ประชาชนในท้องถิ่นได้ จึงเกิดความร่วมมือในการให้บริการทางวิชาการ ในลักษณะของการวิจัยเพื่อพัฒนา ถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน ทั้งนี้ถือเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองนโยบาย “เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก” ของทบวงมหาวิทยาลัยด้วย

6. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการวิจัย ฯ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกระดับการให้บริการทางการท่องเที่ยวของชุมชน
2. เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพการให้บริการของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว
3. เพื่อสร้างกระบวนการ การเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในลักษณะองค์รวมให้แก่ชุมชน

เป้าหมาย

1. ได้ระบบและตัวชี้วัดมาตรฐานในการให้บริการทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง
2. การให้บริการต่างๆทางการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม และรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 100 คน

7. นิยามศัพท์ที่สำคัญ

2.1. มาตรฐาน หมายถึง คุณสมบัติที่กำหนดขึ้น เพื่อให้คุณภาพเหมาะสมกับสิ่งนั้นๆ โดยได้รับความเห็นชอบ เป็นเอกฉันท์ จากฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นมาตรฐานที่มีผู้นำไปใช้อย่างแพร่หลาย

2.2. การให้บริการทางการท่องเที่ยว หมายถึง การที่ผู้ประกอบการธุรกิจทางการท่องเที่ยว ยินดีที่จะให้ความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้มีความประทับใจ และพึงพอใจมากที่สุด

2.3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยเน้นการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม และรักษาระบบนิเวศ

2.4. การท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีทรัพยากรเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งมีการกำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยชุมชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของและมีสิทธิ์ในการจัดการดูแลอย่างเต็มที่ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง

2.5. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนในการวิจัยทุกขั้นตอน ได้แก่ ร่วมรับรู้ ร่วมหาข้อมูล ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีโอกาสในการร่วมตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ อย่างอิสระ

บทที่ 1

ข้อมูลพื้นฐาน

การจัดการการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิง

1. ความเป็นมาของโครงการ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สำคัญของไทยโดยสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ทั้งนี้เพราะประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสวยงาม มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีความโดดเด่น และมีความเป็นเอกลักษณ์ในศิลปวัฒนธรรม ทำให้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขึ้นทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวมากขึ้น

บ้านถ้ำผิง หมู่ที่ 5 ตำบลคันชอน อำเภอพนม จ.สุราษฎร์ธานี เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (หมู่บ้าน อพป.) มีประชากร 1,375 คน ประมาณ 349 ครัวเรือน มีการตั้งหมู่บ้านขึ้นมาเพื่อสะดวกต่อการพัฒนา โดยแบ่งเป็น 8 ชุมบ้านดังนี้

1. บ้านบางคุย
2. บ้านถ้ำผิง
3. บ้านบางเลา
4. บ้านบางคุยใต้
5. บ้านบางคุยเหนือ
6. บ้านถ้ำเขนนอน
7. บ้านพรุก่า
8. บ้านคลองถ้ำเลิศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของบ้านถ้ำผิง เป็นพื้นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประเภท สวนยางพารา ไม้ผล และกาแฟ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม ศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่น และมีวิถีชีวิตของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

จากศักยภาพดังกล่าวชุมชนมองเห็นโอกาสจะใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวจึงได้รวมตัวกันจัดทำโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น เพื่อหาแนวทางในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน รวมทั้งสร้างความเข้มแข็ง และเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน

โครงการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำผึ้งได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2545 โดยมีการจัดที่พักในลักษณะ Home stay พร้อมบริการยานพาหนะ อาหาร และการนำเที่ยวจากชุมชน พบว่า มีผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวและการรวมกลุ่มของชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรได้ในราคาที่สูงขึ้น

จากการที่จำนวนนักท่องเที่ยวมีปริมาณมากขึ้น ประกอบกับการที่ชุมชนต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นที่ชุมชนต้องมีความเข้าใจ ด้านการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ และมีมาตรฐานสูงขึ้น เป็นการเพิ่มความเชื่อถือในคุณภาพของการให้บริการ ซึ่งจะก่อให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และช่วยในการประหยัดทรัพยากร และลดต้นทุนการผลิตของชุมชน

2. ทรัพยากรท่องเที่ยว และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ในระยะแรกแหล่งท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้ง ที่เปิดให้เข้าชมมีเพียง 7 จุด ต่อมาได้มีการพัฒนาและค้นพบใหม่เพิ่มขึ้นอีก 5 จุด รวมเป็น 12 จุด ประกอบด้วย

2.1. แหล่งท่องเที่ยวที่เปิดบริการในระยะแรก

1. ถ้ำสมรภูมิ

ถ้ำถ้ำแห่งนี้เป็นศูนย์บัญชาการ (บก.541) ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ภายในถ้ำเป็นที่เก็บอาวุธ บริเวณสำหรับรักษาผู้บาดเจ็บรวมทั้งเป็นที่หลบซ่อนของผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นป่าไม้ขนาดใหญ่ มีภูเขา มีถ้ำที่สวยงาม เส้นทางที่ขึ้นสู่ถ้ำต้องปีนป่ายขึ้นไปประมาณ 150 เมตร ตลอดเส้นทางขึ้นถ้ำมีทัศนียภาพที่สวยงาม โดยเมื่อถึงถ้ำแรกจะสามารถมองเห็นทิวทัศน์ของผืนป่าอีกด้านหนึ่ง ส่วนบริเวณใกล้ๆจะเป็นถ้ำที่ค้างคาวอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เส้นทางลงสามารถเดินลงอีกด้านของภูเขา ระยะทางประมาณ 150 เมตร ซึ่งถ้ำสมรภูมิ พื้นที่ยังคงสภาพเดิม และทางชุมชนได้ทำการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจุดนี้ ดังนี้

- มีการปรับปรุงเส้นทางขึ้นและทางลงถ้ำ เป็นขั้นบันไดดินโดยใช้ไม้เป็นราวเพื่อสะดวกในการเดินและเพื่อความปลอดภัย
- มีสถานที่จอดรถซึ่งสามารถจอดรถได้ประมาณ 5 คัน
- มีป้ายบอกเส้นทางเข้า ไปยังถ้ำสมรภูมิ ส่วนด้านในถ้ำจะมีป้ายบันทึกประวัติโดยย่อไว้

2. บ่อน้ำร้อน

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ป่าหุ มีลักษณะเป็นป่าชุ่มน้ำเขตร้อน เนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ เป็นบ่อน้ำร้อนธรรมชาติ มีลักษณะเป็นบ่อน้ำร้อน ขนาดใหญ่น้อยจำนวน 5 บ่อ และมีธารน้ำร้อนไหลออกจากพื้นที่ น้ำมีอุณหภูมิประมาณ 40 องศาเซลเซียส มีปลาและสัตว์น้ำอาศัยอยู่ บริเวณโดยรอบพื้นที่บ่อน้ำร้อนมีพรรณไม้นานาชนิด การเดินทางไปยังพื้นที่ใช้เส้นทางเดินเท้าโดยผ่าน

สวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน และช่องเขาลำแพน ประมาณ 500 เมตร ตลอดเส้นทางที่เดินผ่านตามแนวชอกหินของช่องเขามีดอกไม้สีค่าที่มีลักษณะสวยงาม ดอกไม้ดังกล่าวเป็นพืชหายาก โดยมีสรรพคุณทางยาเป็นสมุนไพร มีชื่อเรียกว่า ว่านค้ำคาว ดอกไม้ชนิดนี้จะออกดอกตลอดปี

บ่อน้ำร้อน ยังคงอยู่ในสภาพเดิม มีการพัฒนาเพียงเล็กน้อยโดยจัดสถานที่จอดรถไว้บริการนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 5-6 คัน

3. ป่าต้นน้ำ

ลักษณะโดยทั่วไปเป็นผืนป่าธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 300 ไร่ บริเวณต้นน้ำมีน้ำไหลผุดจากใต้หิน การเดินทางใช้เส้นทางเดินเท้าประมาณ 1 กิโลเมตร โดยเส้นทางดังกล่าวสามารถใช้เพื่อศึกษาธรรมชาติได้

ป่าต้นน้ำ มีการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ดังนี้

- มีการปรับปรุงเส้นทางเดินเท้าเป็นพื้นราบไม่ลาดชัน เส้นทางมีความปลอดภัยและยังคงเป็นธรรมชาติ
- มีป้ายบอกเส้นทางเข้า และมีป้ายบอกชื่อชนิดพรรณไม้ต่างๆ

4. น้ำตกบางคูด

เป็นน้ำตกขนาดเล็ก สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นป่าชุ่มน้ำ มีน้ำตกไหลเป็นชั้นสวยงามมาก น้ำไหลตลอดทั้งปี ธารน้ำไหลผ่านโขดหิน ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนดินจับตัวเป็นก้อนแข็งคล้ายกับหินสลับเป็นชั้น ๆ เป็นแอ่งน้ำสวยงาม มีต้นกำเนิดจากคลองน้ำผุดไหลลงสู่คลองชะอุ่น บริเวณโดยรอบมีต้นไม้ใหญ่ปกคลุมทั่วไป โดยส่วนใหญ่เป็นต้นโศก อายุหลายสิบปี โดยมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังนี้

- ได้จัดสถานที่ไว้เพื่อจอดรถประมาณ 8-10 คัน
- ได้จัดสถานที่ไว้เพื่อตั้งร้านค้า และอยู่ระหว่างรอเปิดดำเนินการ
- จัดทำป้ายบอกเส้นทางตลอดแนวทางเข้า
- เตรียมจัดทำห้องน้ำและมีมาตรการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในบริเวณได้ไม่เกิน 25 คนต่อครั้ง
- จัดตั้งทิ้งขยะไว้มากกว่า 3 ถัง
- ด้านความปลอดภัย ในหมู่บ้านมีชุดรักษาความสงบและความเรียบร้อย จำนวน 21 คน ซึ่งถ้าหากมีนักท่องเที่ยวเข้ามา จะมีการลาดตระเวนตลอดเวลา แต่ถ้าหากไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจะมีลาดตระเวนสัปดาห์ละครั้ง

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านถ้ำผิง

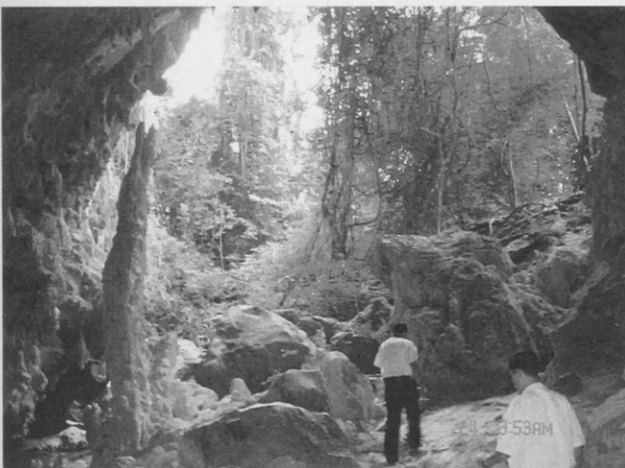
ภาพที่ 1 : น้ำตกบางคุย

ภาพที่ 2 : บ่อน้ำต้นทรายคูด

ภาพที่ 3 : ทิวทัศน์จากจุดชมวิว

ภาพที่ 4 : ถ้ำน้ำลอด

ภาพที่ 5 : ว่านค้ำควาหรือดอกไม้สีดำ

5. ถ้ำน้ำลอด

เป็นถ้ำที่สามารถเดินทะลุผ่านจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง ระยะทางประมาณ 50 เมตร มีลำธารที่มีน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี ในอดีตเล่าขานกันว่ามีการหาเหล็กไหลในบริเวณถ้ำแห่งนี้ ถ้ำน้ำลอด มีการพัฒนา ดังนี้

- มีปรับปรุงเส้นทางเข้าให้มีความปลอดภัย และยังคงอยู่ในสภาพเดิม

6. บ่อน้ำคันทรายจุด หรือน้ำพุเย็น

สภาพพื้นที่เป็นป่าชุมชนประมาณ 220 ไร่ มีลักษณะเป็นบึง พื้นเป็นทรายละเอียด น้ำใส ในบริเวณกันบึงจะมีแรงดันของอากาศ ทำให้ทรายบริเวณนั้นถูกน้ำดันขึ้นมาตลอดเวลา ลึกประมาณ 2 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 20 เมตร หากมีเสียงปรบมือหรือทำให้เกิดการสั่นสะเทือนจะยิ่งทำให้ทรายมีแรงดันเพิ่มขึ้น ได้มีผู้พยายามดำน้ำสู่กันบึงแต่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากแรงดันของอากาศทำให้ลอยตัวขึ้น ส่วนอีกบ่อในบึงเดียวกัน อยู่บริเวณใกล้กัน เป็นบ่อน้ำจุด จำนวน 1 บ่อ มีแรงลมคุกลงไป หากมีการจับหรือสัมผัสทรายจะมีความรู้สึกคล้าย ๆ กับมีกระแสไฟฟ้าสถิตย์

ในปัจจุบัน มีการพัฒนา ดังนี้

- การก่อสร้างสะพานทางเดินเท้าล้อมรอบบ่อเพื่อให้นักท่องเที่ยวสะดวกต่อการเดินชม
- จัดทำป้ายอธิบายเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว และมีป้ายห้ามนักท่องเที่ยวไม่ให้ทิ้งขยะลงในบ่อ และห้ามไม้ให้ลงเล่น น้ำภายในเวลา 8.00 – 16.00 น.
- จัดทำป้ายบอกชื่อต้นไม้ชนิดต่างๆบริเวณโดยรอบบึง
- จัดแต่งเส้นทางเข้าโดยเดินเท้าประมาณ 50 เมตร โดยคงความเป็นธรรมชาติ

7. จุดชมวิว

เป็นยอดเขาบริเวณกลางหมู่บ้าน เป็นสถานที่สามารถชมภูมิทัศน์อันงดงามของชุมชน บ้านถ้ำผึ้งได้เป็นอย่างดี การเดินทางใช้บันไดดินจากเชิงเขาถึงจุดชมวิวใช้เวลาในการเดินประมาณ 45 นาที ตลอดเส้นทางมีกล้วยไม้ป่า ปาล์มราหูและพรรณไม้นานาชนิด ในตอนเช้าเหมาะแก่การชมทะเลหมอก

จุดชมวิว ยังคงสภาพเดิมอยู่ มีการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ดังนี้

- จัดสถานที่จอดรถไว้ให้กับนักท่องเที่ยวประมาณ 6-7 คัน
- จัดป้ายบอกเส้นทางเข้าจุดชมวิว

2.2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีการค้นพบใหม่และพัฒนาเพิ่มเติม

1. ถ้ำค้างคาว

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปมีภูเขาล้อมรอบ และบริเวณรอบถ้ำมีป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีสวนผลไม้ สลับกับสวนยางพารา

ลักษณะของถ้ำยาวประมาณ 50 เมตร กว้างประมาณ 30 เมตร ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อย และมีค้างคาวเป็นจำนวนมาก การเดินทางใช้เส้นทางการเดินทางเท้าประมาณ 100 เมตร ในอดีตถ้ำแห่งนี้เคยเป็นที่พักของคนทั่วไปหาของป่าและล่าสัตว์

2. บ่อน้ำผุด บ้านคลองถ้ำเลิศ

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านคลองถ้ำเลิศ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชสมุนไพรและพันธุ์ไม้นานาชนิดลักษณะบ่อน้ำผุด เป็นรูปทรงกลม บ่อกว้างประมาณ 4 เมตร มีน้ำผุดขึ้นมาอย่างสม่ำเสมอและจะสังเกตเห็นเม็ดทรายหมุนไปรอบ ๆ บ่อ

จากการที่บ่อน้ำผุดนี้มีลักษณะคล้ายบ่อน้ำพุเย็น (บ่อน้ำคั้นทรายดูด) ทำให้ชาวบ้านเชื่อกันว่า เส้นทางมาจากจุดเดียวกัน ซึ่งบ่อน้ำผุดบ้านคลองถ้ำเลิศจะอยู่ห่างจากบ่อน้ำพุเย็นประมาณ 8 กิโลเมตร

3. หินลูกช้าง

ตั้งอยู่กลางถ้ำธารคลองถ้ำเลิศ มีรูปร่างลักษณะแตกต่างกัน บ้างก็มองเป็นรูปร่างแม่ช้าง 1 เชือก และลูกช้าง 2 เชือก ตั้งอยู่ห่างกันไม่มากนัก

สภาพพื้นที่ บริเวณโดยรอบจะปกคลุมไปด้วยป่าไผ่ ขนาดน้อยใหญ่ ชาวบ้านเชื่อว่าผู้ที่สร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเหนือหินลูกช้างแห่งนี้ หัวหน้าครอบครัวจะต้องพบกับวิบากกรรมหรือเสียชีวิตไปทุกราย และพื้นที่ป่าไผ่ที่อยู่โดยรอบหินไผ่ไม่มีใครสามารถทำลายได้ ตามคำบอกเล่ามีรถแทรกเตอร์หรือรถดักคินจะเข้าไปดึงเอาต้นไม้ไผ่ออก รถทุกคันจะต้องเสียหรือไม้คนขับก็ล้มป่วยอย่างกะทันหัน ซึ่งจากที่ได้เกิดเหตุการณ์อย่างนี้เกือบทุกครั้ง ทำให้ชาวบ้านเรียกชื่อสถานที่นี้ว่า หินลูกช้างร้างอาถรรพ์

4. ถ้ำเจดีย์

ลักษณะเป็นถ้ำสูงจากพื้นราบประมาณ 120 เมตร สามารถเข้าถึงได้โดยใช้การเดินทางเท้า เส้นทางขึ้นไปยังถ้ำบางตอนต้องใช้บันไดคินประมาณ 12 ชั้น ถ้ำกว้างประมาณ 40 เมตร ยาวประมาณ 70 เมตร ผนังถ้ำด้านในสูงจากพื้น 15 เมตร ด้านในถ้ำมีแสงสว่างส่องลอดผ่านช่องหิน มีหินงอกหินย้อย ลูกถ้วยปะการัง ลักษณะเด่นของถ้ำมีหินงอกหินย้อยก่อตัวคล้ายเจดีย์ใหญ่ กว้างประมาณ 4 เมตร สูงประมาณ 6 เมตร ที่ตัวเจดีย์มีเม็ดหินทรายประดับเรียงกันเป็นชั้น ๆ แพรพราว

เป็นประกายและมองดูมีลักษณะเป็นอ่างน้ำคล้ายดอกบัวและมีเจดีย์เรียงรายอยู่ตรงกลาง

สภาพพื้นที่รอบ ๆ ถ้าเจดีย์เป็นภูเขาที่มีภูมิทัศน์สวยงามปกคลุมไปด้วยป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์

5. โคนน้ำตก

ลักษณะ เป็นลำธารที่ยาว สามารถเดินเลียบลำธารไปยังลำน้ำวนของหมู่บ้านคลองต้าเลิศ

พื้นที่แห่งนี้เหมาะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และเป็นพื้นที่ศึกษาธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีอากาศบริสุทธิ์ตลอดแนวลำธาร

สภาพพื้นที่รอบ ๆ ลำธารมีพันธุ์ไม้และมีสัตว์หลายชนิด เช่น นก กระรอก ๆ ฯลฯ

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่นๆ

3.1. ทรัพยากรพืช

บ้านต้าฝั่งยังคงมีความสมบูรณ์ทางด้านป่าอยู่มาก จึงทำให้มีพืชสมุนไพรเป็นจำนวนมาก เช่น

- ว่านบอระเพ็ดพวงช้าง
- ว่านม้ากระทืบโรง
- ว่านกำลังเสือโคร่ง
- ว่านคองห่า
- ว่านเพชรหึง
- ว่านค้ำควา
- จิงคอกเดี่ยว ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีกล้วยไม้ป่าที่หายาก และสวยงามหลายชนิด

3.2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สวนผลไม้ภายในชุมชน

ชุมชนบ้านต้าฝั่งประกอบอาชีพทำการเกษตร โดยส่วนใหญ่เป็นสวนยางพารา กาแฟ และสวนผลไม้หลายประเภท ประกอบด้วย เงาะ มังคุด ทุเรียน และลองกอง เป็นต้น ซึ่งเมื่อถึงช่วงฤดูผลไม้ ผลไม้เหล่านี้ต่างออกผลเป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากนำไปขายแล้วสวนผลไม้ยังสามารถจัดให้นักท่องเที่ยวได้ชมสวน และเรียนรู้วิถีชีวิตในการประกอบอาชีพของชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงมีความคิดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นมา โดยกำหนดให้นักท่องเที่ยวสามารถเก็บผลไม้ในสวนรับประทานได้ โดยคิดอัตราหัวละ 20 บาท นอกจากนี้สามารถซื้อผลไม้กลับเพื่อเป็นของฝาก โดยได้กำหนดราคาผลไม้ (ในปี 2546) ดังนี้

1. เงาะ กิโลกรัมละ 8 บาท
2. มังคุด กิโลกรัมละ 12 บาท

3. ทูเรียน กิโลกรัมละ 10 บาท
4. ลองกอง กิโลกรัมละ 30 บาท

จากการที่สามารถขายผลไม้ได้ราคาที่สูงขึ้นจึงได้มีการขยายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไปยัง

หมู่บ้านคลองลำเลิศและจะขยายเพิ่มเติมตามความเหมาะสมต่อไป

3.3. การท่องเที่ยวประเภทกีฬาพื้นเมือง

บ้านลำฝิ่งมีกีฬาพื้นบ้านที่หาชมได้ยากในปัจจุบันหลายอย่าง เช่น

- กีฬาไก่ชน
- การเล่นสะบ้า
- การเล่นหมากหลุม

3.4. แหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม

ชุมชนมีการแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เช่น การแสดงดนตรีไทยของนักเรียน

โรงเรียนบ้านลำฝิ่ง การแสดงกิจกรรมพื้นบ้านของชุมชน

3.5. การศึกษาลักษณะและวิถีชีวิตชุมชน

คนบ้านลำฝิ่งส่วนใหญ่ จะมีลักษณะดังนี้ คือ

- คนในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นคนที่รักธรรมชาติ
- มีความสามัคคี
- มีมนุษยสัมพันธ์
- มีอัธยาศัยและความเป็นกันเองของคนในชุมชน

นอกจากชุมชนชาวลำฝิ่งจะมีความสามัคคี มีน้ำใจแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อ

การท่องเที่ยว เช่น

1. อาหาร อาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารพื้นบ้าน และขนมไทยๆ เช่น

- ขนมทองม้วน
- กลิ้วยกรอบแก้ว
- ผอ่ยทอง

2. ผัก ผักส่วนใหญ่ที่นำมาประกอบอาหารจะเป็นผักที่หาได้ตามท้องถิ่นและเป็นผักพื้นบ้าน เช่น

- ผักเหติียง
- มันปู
- ผักหนาม
- ผักกูด

- ยอดมะมะ
- ผักคำลิ่ง
- กั้วขยป่า

3. ผลไม้พื้นบ้าน

- มะไฟป่า (ลูกไฟป่า)
- มะกอก (ลูกกอกป่า)
- ระกำ

4. การบริหารจัดการ

4.1. คณะกรรมการบริหาร

กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านถ้ำผึ้งปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 73 คน เป็นสมาชิกเดิม 47 คน และสมาชิกใหม่ปี 2546 จำนวน 26 คน (รายชื่อสมาชิกอยู่ในภาคผนวก ข) โดยในการบริหารกลุ่มท่องเที่ยวได้จัดให้มีคณะกรรมการ 2 ชุด ประกอบด้วย

1. กรรมการบริหารกลุ่มท่องเที่ยว ประกอบด้วยคณะกรรมการ 15 คน ดังนี้

1. นายสุรียา คงชนะ	ตำแหน่ง	ประธาน
2. นายธีระ รอคเจริญ	„	รองประธาน
3. นางสาวกนกวรรณ เวชวิมล	„	เหรัญญิก
4. นายอนันท์ ช่วยพัฒน์	„	เลขา
5. นายปรีชา หนูบุญ	„	กรรมการ
6. นายวิชัย นำชัยวัฒนา	„	กรรมการ
7. นางวนิดา แซ่ตัน	„	กรรมการ
8. นายอำพัน เพชรชนะ	„	กรรมการ
9. นายสุวรรณ แดงกุล	„	กรรมการ
10. นายชวิช ฤทธิกุล	„	กรรมการ
11. นางสุภา ธารายศ	„	กรรมการ
12. นายสงวนศักดิ์ คงชนะ	„	กรรมการ
13. นายวีรพล ทองสุข	„	กรรมการ
14. นางฉวีวรรณ บุญชนะ	„	กรรมการ
15. นายประสิทธิ์ คงชนะ	„	กรรมการ

2. กรรมการบริหารเขตคลองลำเลิศ (แหล่งท่องเที่ยวใหม่) จะประกอบด้วยกรรมการจำนวน 10 คน ดังนี้

๑	1. นายสุวรรณ แดงกุล	ตำแหน่ง	ประธาน
	2. นายธวัช ฤทธิกุล	„	รองประธาน
	3. นางวนิดา แซ่ตัน	„	เลขา/เหรัญญิก
	4. นายอนันต์ ช่วยพัฒน	„	ที่ปรึกษา
	5. นางสุภา ธารายศ	„	กรรมการ
	6. นางอำพัน เพชรชนะ	„	กรรมการ
	7. นายสุนทร แดงกุล	„	กรรมการ
	8. นายคูสิต เพชรชนะ	„	กรรมการ
	9. นายศิริ รุ่งจิตย์	„	กรรมการ
	10. นายมณี ทองมั่ง	„	กรรมการ

นอกจากนี้ มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเพื่อติดต่อประสานงาน โดยแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 12 จุด แบ่งออกเป็น 3 เขตรับผิดชอบ ดังนี้ คือ

เขตที่ 1 บางกุดไผ่ - บางเสา มีนายบุญทัน บุญชูคำ เป็นหัวหน้าเขตรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 5 จุด คือ น้ำตก ถ้ำน้ำลอด พรมน้ำร้อน ถ้ำสมรภูมิ และจุดชมวิว

เขตที่ 2 บางกุดเหนือ - บางเสา มีนายธีระ รอดเจริญ เป็นหัวหน้าเขตรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 2 จุด คือ บ่อน้ำคั้นทรายคูด และน้ำผุด ป่าคันทน์

เขตที่ 3 บ้านคลองลำเลิศ มีนายสุวรรณ แดงกุล เป็นหัวหน้าเขตรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 5 จุด คือ ถ้ำเจดีย์ โตนน้ำตก บ่อน้ำผุด ถ้ำค้างคาว และหินลูกช้าง

4.2. ระเบียบข้อตกลงกลุ่ม

เพื่อให้การบริหารกลุ่มเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สมาชิกได้เห็นชอบให้มีระเบียบและข้อตกลงของกลุ่ม ดังนี้

1. ระเบียบการบริหารกลุ่ม

1.1 สมาชิกกลุ่ม รับสมาชิกปีละ 1 ครั้ง ตั้งแต่วันที่ 1- 30 มกราคม ของทุกปี

1.1.1 ผู้ที่เป็นสมาชิก จะต้องมื่อชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในตำบลต้นขวน

1.1.2 สมาชิกกิตติมศักดิ์ เป็นสมาชิกจากบุคคลภายนอกที่ได้รับความเห็นชอบของกลุ่ม

1.1.3 ผู้เป็นสมาชิกต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น และไม่เกินครึ่งหนึ่งของสมาชิกที่มีอยู่

1.2. มีการกำหนดราคาหุ้น หุ้นละ 100 บาท

1.2.1 สมาชิกที่เข้า 3 เดือน แล้วออก จะไม่คืนหุ้นให้ ถ้าเข้าครบ 6 เดือน จะคืนหุ้นให้แต่ไม่ปันผล ถ้าครบ 1 ปี จะคืนหุ้นและปันผล ถ้าในกรณีที่สมาชิกเสียชีวิต ทายาทจะรับช่วงต่อ

1.2.2 สมาชิกทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ถ้าขาด คัดเงินปันผล หรือให้เพิ่มการร่วมกิจกรรม (โดยความเห็นชอบของสมาชิก)

1.3. การขาดจากการเป็นสมาชิก

- 1. ตาย
- 2. ลาออก
- 3. ไม่เข้าร่วมกิจกรรม ไม่มีคนแทน
ทำผิดระเบียบร้ายแรง ทั้งนี้จะให้ที่ประชุมพิจารณา

1.4. ระเบียบของนักท่องเที่ยว

- 1. ผู้มาเที่ยวทุกกลุ่มต้องเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้าน
- 2. ผู้ที่มาเที่ยวต้องติดต่อผ่านระบบกลุ่มหมู่บ้าน จึงจะได้เข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวของหมู่บ้านอย่างแท้จริง และต้องเป็นผู้รักธรรมชาติเท่านั้น
- 3. ผู้ที่มาเที่ยว เมื่อท่านนำขยะเข้ามาต้องนำกลับไปด้วย

2. ข้อตกลงด้านการเงินและการจัดผลประโยชน์

2.1. รายได้ของกลุ่ม

- 2.1.1. เงินหุ้นจากสมาชิก
- 2.1.2. เงินสมทบจากผู้บริจาค องค์กรบริหารส่วนตำบล หน่วยงานรัฐ และเอกชน
- 2.1.3. จากกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านและตำบล

2.2. เงินปันผล เหลือคืน หรือสมทบ

ปันผลตามหุ้นยอดสุทธิกำไร คิดตามเปอร์เซ็นต์ โดย

- 50% เป็นเงินปันผลของสมาชิก
- 30% เป็นเงินที่นำไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 20% เป็นเงินที่นำไปบำรุงกลุ่ม

2.3. การจัดบริการต่างๆ

2.3.1. เติ้นท์ สร้างตามความสมัครใจของสมาชิก รายได้เฉลี่ยคืนตามสมาชิกผู้สร้าง และตัดเข้ากลุ่ม 10%

2.3.2. บ้านพักสร้างได้ไม่เกินคนละ 2 หลัง ตามความสมัครใจ ต้องหมุนเวียนขึ้นทะเบียนไว้ รายได้จะหักเข้ากลุ่ม 10%

4.3. การจัดการบริการทางการท่องเที่ยว

4.3.1. การบริการที่พัก

ที่พัก มีทั้งประเภท การพักร่วมกับเจ้าของบ้าน และก่อสร้างที่พักรายต่างหาก มีทั้งหมด 16 หลัง ซึ่งมีอยู่เดิม 12 หลัง และมีเพิ่มเติม อีก 4 หลัง นอกจากนี้ยังมีขนาไว้รองรับนักท่องเที่ยวอีก 9 หลัง

รายชื่อเจ้าของที่พัก

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล
1.	นางสาวกนกวรรณ เวชวิมล
2.	นายพงศ์สวัสดิ์ เวชวิมล
3.	นางสุพรรณิ สุคันธเมศ
4.	นางสุภาพ เกตุพงศ์พันธ์
5.	นายธีระ รอดเจริญ
6.	นายสุริยา กงชนะ
7.	นายประสิทธิ์ กงชนะ
8.	นางสมศรี กงชนะ
9.	นายบุญทัน บุญชุคำ
10.	นางสุมาลี บ้านเพิง
11.	นางฉวีวรรณ บุญญะ
12.	นางสุภา ธารายศ
13. *	นางวนิดา แซ่ตัน
14. *	นางอำพัน เพชรชนะ
15. *	นายสุวรรณ แดงกุล
16. *	นายวิชัย นำชัยวัฒนา

* หมายถึง รายชื่อเจ้าของบ้านที่จะมีเพิ่มเติม

- ราคาที่พักทุกประเภท ราคา 100 บาท / คน / คืน
- เติร์ท หลังละ 150 บาท ต่อ 1 คืน

- คณะกรรมการจะเข้าตรวจที่พัก ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเข้าพัก โดยที่พักแต่ละหลังจะต้องมี

1. หมอน
2. มุ้ง
3. ที่นอน

และที่สำคัญทั้งในและนอกบริเวณที่พักต้องสะอาด

4.3.2. การบริการด้านอาหาร

เป็นอาหารพื้นบ้าน มีความสะอาดและถูกสุขลักษณะ

- อาหาร 1 มื้อ ต่อ 1 คน ราคา 50 บาท
- การทำอาหารทางกลุ่มจัดให้มีการหมุนเวียนกับสมาชิกทุกคน

4.3.3. การบริการนำเที่ยว

ลักษณะการนำเที่ยว มีรถนำเที่ยวทั้งหมด 6 คัน

- รถนำเที่ยว 1 คันต่อนักท่องเที่ยว 10 คน บริการ 1 วัน ค่าบริการ 500 บาท
- ผู้นำเที่ยว 1 คน ต่อนักท่องเที่ยว 10 คน ค่าบริการ 200 บาท ผู้นำเที่ยวทางกลุ่มจะเป็นผู้จัด

ให้ตามความเหมาะสม

- ทางกลุ่มจะเก็บค่าธรรมเนียมเป็นค่าบำรุงสถานที่คนละ 10 บาท
- ฤดูกาลท่องเที่ยว เริ่ม 20 ธันวาคม ไปถึงเดือนมิถุนายนของทุกปี
- บ้านดำสิ่งยังบริการนักท่องเที่ยวที่พักในชุมชน ไปชมเขื่อนรัชชประภา เขาสก ไชยา

เกาะสมุย กระบี่ โดยค่าบริการจะตกลงกันตามความเหมาะสม

รายชื่อเจ้าของรถนำเที่ยว

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล
1.	นายประสิทธิ์ กงชนะ
2.	นายประพันธ์ หนูบุญ
3.	นายบุญทัน บุญชูคำ
4.	นางสุมาลี บ้านเพ็ง
5.	นายไสว ศรรัตน์
6.	นางวนิดา แซ่ตัน

4.4. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และการระดมทุนจากสมาชิก

ในการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้งได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนา และการสนับสนุนด้านการเงินให้แก่กลุ่ม จากหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

4.4.1. โครงการพัฒนาระหว่างหน่วยงานราชการและองค์การบริหารส่วนตำบล

ในปี 2545 – 2546 ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการ และการจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์จากโครงการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและเศรษฐกิจฐานราก จากวิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี โดยในส่วนของแผ่นพับมีมูลค่า 40,000.00 บาท

ในปี 2545 ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลต้นขวน ในโครงการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นเงิน 79,000.00 บาท

ในปี 2546 องค์การบริหารส่วนตำบลต้นขวน ให้เงินสนับสนุนกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้ง 3 โครงการ คือ

1. โครงการสร้างสะพานและปรับปรุงภูมิทัศน์ เป็นเงิน 100,000.00 บาท
2. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์สระน้ำบริเวณศาลาประจำหมู่บ้าน เป็นเงิน 310,000.00 บาท
3. โครงการสร้างศูนย์การท่องเที่ยวหมู่ที่ 5 บ้านถ้ำผึ้ง เป็นเงิน 340,000.00 บาท

4.4.2. การอุดหนุนด้านเงินทุนหมุนเวียน

กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านถ้ำผึ้ง ได้รับเงินทุนหมุนเวียนจากองค์การบริหารส่วนตำบลต้นขวน เป็นเงิน 50,000.00 บาท โดยมีเงื่อนไขให้ทางกลุ่มจ่ายคืน ปีละ 10,000 บาท เป็นระยะเวลา 5 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย

4.4.3. การระดมทุนจากสมาชิก

ปี 2545 – 2546 ทางกลุ่มการท่องเที่ยวได้มีการระดมทุนจากสมาชิกโดยปัจจุบันมีทุนเรือนหุ้น เป็นเงิน 80,000.00 บาท

สำหรับฤดูกาลท่องเที่ยวปี 2545 – 2546 ทางกลุ่มมีรายได้จากการให้บริการนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาพักในบ้านถ้ำผึ้ง และนักท่องเที่ยวทั่วไป เป็นเงิน 108,600.00 บาท (หนึ่งแสนแปดพันหกร้อยบาทถ้วน)

บทที่ 2

ระเบียบวิธีและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หลักคิดในการออกข้อกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชน

- 1.1. มาตรฐานที่กำหนดขึ้นนั้นต้องมาจากชุมชน และยอมรับจากชุมชน
- 1.2. มาตรฐานที่กำหนดขึ้นต้องไม่ส่งผลกระทบต่อหรือสร้างความเสียหายต่อชุมชนและสภาพแวดล้อม
- 1.3. มาตรฐานที่กำหนดขึ้นต้องสามารถปฏิบัติได้จริง
- 1.4. มาตรฐานที่กำหนดขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยวมากที่สุด
- 1.5. ข้อกำหนดมาตรฐานจะต้องไม่ทำให้การบริการหยุดชะงัก และต้องสามารถพัฒนาได้ต่อไป

2. ระเบียบวิธีและข้อกำหนดของโครงการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของทบวงมหาวิทยาลัย โครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อกำหนดมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้ง จึงใช้เทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Partipatory Action Research) โดยมีข้อกำหนดด้านระเบียบและวิธีการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานไว้ดังนี้

2.1. การมีส่วนร่วม

กิจกรรมสำคัญในโครงการวิจัยเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้สู่ชุมชนโดยชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเข้าร่วมกระบวนการวิจัย นำไปสู่การเรียนรู้ในเรื่องที่นักวิจัยได้ตั้งหัวข้อไว้โดยกระบวนการดังกล่าว นักวิจัยจึงมีบทบาทเป็นทั้งนักวิจัยเพื่อหาความรู้จากการวิจัย และเป็นวิทยากรกระบวนการ จัดการเรียนรู้ให้เกิดแก่ชุมชน การดำเนินงานจึงต้องประยุกต์หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าด้วยกัน โดยในส่วนของ การมีส่วนร่วม นั้นชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1.1. ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการ เพราะโครงการวิจัยเป็นการศึกษาตามความต้องการของชุมชน
- 2.1.2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ โดยมีการชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ก่อนเริ่มการวิจัย

2.1.3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด และวางแผน โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

2.1.4. ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

2.1.4.1. เป็นคณะกรรมการวิจัย

2.1.4.2. เป็นผู้ร่วมปฏิบัติในกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้

2.1.5. ร่วมในการติดตาม สังเคราะห์ผลกิจกรรม ระหว่างดำเนินการวิจัย

2.1.6. ร่วมประเมินผล สรุปบทเรียน และสังเคราะห์การเรียนรู้จากโครงการวิจัย

2.1.7. ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานการพัฒนามาตรฐานการให้บริการต่างๆ

2.1.8. ร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

3. ขอบเขตเฉพาะโครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน ประกอบด้วย

ขอบเขตการวิจัย เน้นการสร้างมาตรฐานเพื่อพัฒนาบริการทางการแพทย์ของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย

- การต้อนรับและการอำนวยความสะดวกเบื้องต้น แก่พนักงานที่เกี่ยวข้อง
- การจัดบริการอาหาร
- การจัดบริการด้านที่พัก
- การจัดบริการยานพาหนะ
- การจัดบริการนำเที่ยว และการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
- การบริการในการให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

4. ขั้นตอนการศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

- 4.1. ขั้นวางแผน
- 4.2. ขั้นเตรียมชุมชน
- 4.3. ขั้นการสร้างเครื่องมือ
- 4.4. ขั้นดำเนินการวิจัย
- 4.5. ขั้นรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงาน
- 4.6. ขั้นการประมวล วิเคราะห์ข้อมูล

4.7. ขั้นตอนการสรุป และถอดบทเรียน

4.8. ขั้นตอนการใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนายกระดับมาตรฐาน

ซึ่งตามขั้นตอนดังกล่าว จะมีขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ดังนี้

1. ประชุมชี้แจงเกี่ยวกับโครงการ
2. แต่งตั้งคณะทำงาน
3. วิจัยกำหนดมาตรฐาน โดยชุมชน
4. ทดลองใช้และปรับปรุงมาตรฐาน
5. อบรม ถ่ายทอดสู่สมาชิก
6. ดำเนินการพัฒนาตามมาตรฐานที่กำหนด
7. ติดตาม ตรวจสอบ
8. สรุปผลการดำเนินงาน
9. สรุปรายงานการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยในเชิงปริมาณนั้นใช้แบบประเมินมาตรฐานการให้บริการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างขึ้นจำนวน 2 ชุด คือ

1. แบบประเมินเพื่อติดตามตรวจสอบของคณะกรรมการภายในชุมชน
2. แบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และผู้ใช้บริการ

โดยลักษณะของแบบสอบถามแต่ละชุด แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. แบบสอบถามปลายปิด ประเภทแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยมีข้อความให้พิจารณาแล้วให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับระดับคุณภาพการให้บริการด้านการต้อนรับการให้บริการทางด้านอาหาร ที่พัก ยานพาหนะ และการนำเที่ยว ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

1. ระดับความพึงพอใจมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
2. ระดับความพึงพอใจมาก	ให้	4	คะแนน
3. ระดับความพึงพอใจปานกลาง	ให้	3	คะแนน
4. ระดับความพึงพอใจน้อย	ให้	2	คะแนน
5. ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

2. แบบสอบถามปลายเปิด ประเภทแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

ในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ใช้บันทึกจากการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ในกระบวนการวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเบื้องต้น เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ โดยการหาค่าร้อยละของความพึงพอใจในแต่ละด้านใช้สูตร ดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามตามระดับความพึงพอใจ} \times 100}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด}}$$

$$\text{ค่าเฉลี่ย } (\bar{x}) = \frac{(x_1 \times 5) + (x_2 \times 4) + (x_3 \times 3) + (x_4 \times 2) + (x_5 \times 1)}{n}$$

\bar{x} คือ ค่าเฉลี่ย

x_1 คือ ร้อยละความพึงพอใจมากที่สุด

x_2 คือ ร้อยละความพึงพอใจมาก

x_3 คือ ร้อยละความพึงพอใจปานกลาง

x_4 คือ ร้อยละความพึงพอใจน้อย

x_5 คือ ร้อยละความพึงพอใจน้อยที่สุด

n คือ จำนวนระดับความพึงพอใจ

ค่าเฉลี่ย =

$$\left\{ \begin{array}{l} (\text{ร้อยละของผู้มีความพึงพอใจมากที่สุด} \times 5) + (\text{ร้อยละของผู้มีความพึงพอใจมาก} \times 4) \\ + (\text{ร้อยละของผู้มีความพึงพอใจปานกลาง} \times 3) + (\text{ร้อยละของผู้มีความพึงพอใจน้อย} \times 2) \\ + (\text{ร้อยละของผู้มีความพึงพอใจน้อยที่สุด} \times 1) \end{array} \right\}$$

6.2. ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สรุปผลการจากสัมภาษณ์ การสังเกตและการประชุมร่วมของฝ่ายต่าง ๆ

7. การสรุปผลการเรียนรู้และประเมินผลลัพธ์

การวิจัยนั้นนอกจากมุ่งสร้างมาตรฐานในการให้บริการทางการท่องเที่ยวของชุมชนแล้ว ยังหวังผลในการสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย ดังนั้นนอกจากจะประเมินผลในส่วนของสร้างมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยวแล้ว ยังประยุกต์ใช้กระบวนการในการสรุปทบทวนด้วยเทคนิค AAR (After Action Review) อย่างง่ายรวมทั้ง

ประเมินผลการเรียนรู้ของประชาชนในด้านต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย

1. ความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
2. ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน
3. การพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชน
4. ความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยว

บทที่ 3

การดำเนินงานและผลการศึกษา

จากการศึกษาและการประชุมสรุปผลการเรียนรู้เมื่อวันที่ 17 – 18 กันยายน 2547 เกี่ยวกับพัฒนาการของการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิงที่ผ่านมา สามารถสรุปผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเป็นมาของการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิง

จากการที่ชุมชนบ้านถ้ำผิงมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้จึงมีมากมีการเร่งใช้ประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมาทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ได้เริ่มหมดไปเนื่องจากการบุกรุกทำลายป่าตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของชาวบ้าน ประชาชนบางกลุ่มได้เริ่มตระหนักถึงการสูญเสียและผลกระทบต่าง ๆ จึงคิดหาวิธีการในการอนุรักษ์ป่าไม้ให้คงอยู่ และเกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ใช้วิธีการเสียดสละพื้นที่ของตนเองประมาณคนละ 5 – 10 ไร่ อนุรักษ์พื้นที่เหล่านั้นเอาไว้จนกลายเป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ แต่ทั้งนี้ยังมีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งทำการบุกรุกทำลายป่าอย่างต่อเนื่อง การอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยวิธีการที่ดำเนินการอยู่ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ประชาชนทั่วไปเห็นคุณค่าของทรัพยากร กลุ่มที่อนุรักษ์ป่าจึงคิดหาวิธีการที่ทำให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ผนวกกับการที่บ้านถ้ำผิงอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางการเกษตร ทรัพยากรทางวัฒนธรรม จึงคิดนำเอาการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนสร้างรายได้เสริมให้กับประชาชน ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น จึงได้รวมกลุ่มผู้สนใจในหมู่บ้าน และจัดทำเป็นหมู่บ้านนำร่องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นมาในปลายปี พ.ศ. 2544

2. วัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านนำร่องด้านการท่องเที่ยว

คณะผู้ริเริ่มโครงการการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิง ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการไว้ดังนี้

1. เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ
2. เพื่อสร้างรายได้และเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชน
3. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนในการสร้างความรู้สึกรักชุมชนและหวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่น

3. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการของชุมชน

3.1. การเริ่มโครงการ

เริ่มจากคนที่ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพียงไม่กี่คน ทำการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยว จากนั้นจึงพยายามทำงานหรือชี้ให้เห็นผลที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และทำการขยายกลุ่มโดยการสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพียงไม่นานกลุ่มมีสมาชิกเพิ่มขึ้น โดยในปีแรกที่เปิดรับสมาชิกมีจำนวน 47 คน ปีถัดไปมีจำนวนเพิ่มขึ้น อีก 26 คน ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกรวม 73 คน และเปิดรับสมาชิกใหม่ต่อไปโดยจะมีการกลั่นกรอง ในการรับสมาชิกใหม่ที่เข้มงวดมากขึ้น

3.2. การบริหารงาน

ระยะแรกที่เริ่มโครงการท่องเที่ยว กลุ่มมีสมาชิกเพียงไม่กี่คน สมาชิกช่วยกันรับผิดชอบงานทุกด้าน ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างไม่มีระบบ ปัจจุบันการบริหารงานมีการพัฒนามากขึ้น โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนและเป็นระบบ

ในการบริหารงานการท่องเที่ยวได้จัดคณะกรรมการออกเป็น 2 ชุด ซึ่งคณะกรรมการชุดแรกมีจำนวน 15 คน โดยมีนายสุริยา คงชนะ เป็นประธานบริหารกลุ่มท่องเที่ยวเขตบางคูด้ และบางคูเหนือ ส่วนคณะกรรมการชุดที่สองมีจำนวน 10 คน โดยมีนายสุวรรณ แดงกุล เป็นประธานบริหารเขตคลองลำเลิศ ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านบุญทัน บุญชูคำ เป็นที่ปรึกษาและคอยให้คำแนะนำ

3.3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ในระยะแรกแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีการพัฒนา มีความเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง ยังไม่มีความน่าสนใจมากนัก ต่อมามีการพัฒนาเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับแหล่งท่องเที่ยวมีมากขึ้น อาทิการทำทางเดินไปยังสถานที่ท่องเที่ยว การสร้างสะพานเดินรอบบ่อน้ำคันทรายคู การสร้างสะพานที่น้ำตกบางคู การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมด้านงบประมาณสนับสนุนการพัฒนา และความพร้อมของชุมชน

3.4. การให้บริการทางการท่องเที่ยว

ระยะแรกการให้บริการทางการท่องเที่ยวของกลุ่ม ไม่ได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบออกอย่างชัดเจนและการบริการไม่เป็นระบบ ทำให้การบริการในด้านต่าง ๆ ยังขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในการให้บริการของนักท่องเที่ยว ต่อมามีการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการ โดยสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพของการให้บริการ โดยแบ่งการให้บริการออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

- การให้บริการด้านต้อนรับ
- การให้บริการด้านอาหาร

- การให้บริการด้านที่พัก
- การให้บริการด้านนำเที่ยว
- การให้บริการด้านยานพาหนะและขนส่ง
- การให้บริการด้านความปลอดภัย

4. การจัดทำมาตรฐานการให้บริการ

4.1. การเตรียมชุมชน โดยมีวิธีการดังนี้

4.1.1. การทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ

ในวันที่ 7 ธันวาคม 2546 ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการแก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และลักษณะของการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ชุมชน

นอกจากนี้ทางผู้วิจัยได้อธิบายขั้นตอนการดำเนินงานการวิจัยเพื่อให้ทางกลุ่มได้ทราบโดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

1. ชี้แจงทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการแก่ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง
2. แต่งตั้งคณะกรรมการของชุมชน
3. จัดอบรมให้ความรู้ครั้งที่ 1
4. แต่ละกลุ่มงานบริการ สัมมนากำหนดมาตรฐาน
5. พัฒนาการให้บริการด้านต่างๆ ตามมาตรฐานที่กำหนด
6. ประเมินผลการให้บริการตามมาตรฐานโดยคณะกรรมการภายใน
7. จัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมตามความเหมาะสม
8. ประเมินผลมาตรฐานการให้บริการของชุมชนโดยคณะกรรมการภายนอก
9. ประเมินผลมาตรฐานการให้บริการ ความพึงพอใจ ในบริการที่ได้รับจากนักท่องเที่ยว
10. สรุปผลการพัฒนาในรอบปี และเตรียมการพัฒนาในปีต่อไป

4.1.2. การแต่งตั้งคณะกรรมการของชุมชน

การวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มีเป้าหมายหลักในการสร้างการเรียนรู้แก่ชุมชน การวิจัยจึงให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด จึงกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการวิจัยจากชุมชนด้วย ซึ่งที่ประชุมเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2547 เสนอให้คณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้งทุกคนเป็นคณะกรรมการร่วมในโครงการวิจัย

4.2. การดำเนินงานวิจัย

4.2.1. การให้ความรู้เบื้องต้นแก่ชุมชน

อบรมแบบมีส่วนร่วมจัดทำมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการจัดอบรมให้ความรู้ครั้งที่ 1 ในระหว่างวันที่ 24 - 25 มกราคม 2547 มีสมาชิกที่เข้ารับการอบรมจำนวน 41 คน โดยมี คณะนักวิจัย นายขยงยุทธ กระจ่างโลก, นายกวี นังคลา และนายสมโชค บุญเพชร จากชุมชนคีรีวงศ์เป็นวิทยากรรับเชิญ ซึ่งทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวย่านบ้านคีรีวงศ์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มาก่อน

4.2.2. การจัดทำมาตรฐานการให้บริการ

หลังจากทำความเข้าใจเบื้องต้น และได้เรียนรู้จากประสบการณ์บ้านคีรีวงศ์แล้ว สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้ง ได้แบ่งกลุ่มจัดทำมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านขึ้น โดยแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

1. ด้านการต้อนรับและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
2. ด้านอาหาร
3. ด้านที่พัก
4. ด้านยานพาหนะและการขนส่ง
5. ด้านการนำเที่ยว
6. ด้านความปลอดภัย

โดยกลุ่มได้ประชุมเพื่อจัดทำมาตรฐานดังกล่าวจำนวน 2 ครั้ง คือวันที่ 25 มกราคม และวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2547 กำหนดมาตรฐานการให้บริการด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายงานแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
1. การต้อนรับ	1. ผู้กล่าวต้อนรับ	1. การกล่าวต้อนรับ	1. สรุปลงใจได้ใจความภายในเวลาสั้น ๆ (ประมาณ 5 นาที) 2. พุดชัดและฟังชัด 3. ใช้ภาษาอย่างถูกต้อง	
		2. การแต่งกาย	1. แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายงานแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) การต้อนรับ	2. ผู้มารับ	1. พร้อมเพรียง	1. ตรงต่อเวลา / มาให้พร้อมกัน 2. การแต่งกายเหมือน ๆ กัน	
		2. จำนวนเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว	1. เจ้าของบ้าน และเจ้าของรถทุกคนต้องมาต้อนรับนักท่องเที่ยว 2. มีกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวมาต้อนรับในจำนวนที่เหมาะสม	
	3. กิจกรรมต้อนรับ		1. บริการน้ำเย็น หรือน้ำผลไม้ที่หาได้ตามฤดูกาล และเป็นของที่มืออยู่ในชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึง 2. เจ้าของบ้านพัก ทำการต้อนรับด้วยสิ่งของหรือวิธีที่เหมาะสม 3. มีการแสดงต้อนรับสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่พักค้างคืน (มากกว่า 30 คน) และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ประเพณี วัฒนธรรม 4. มือเย็นมีการรับประทานอาหารร่วมกัน	
	4. การอำนวยความสะดวก		1. เจ้าของบ้านต้องจัดรถและรับผิดชอบในการจัดขนสัมภาระนักท่องเที่ยวให้เรียบร้อย 2. จัดที่จอดรถโดยสารที่มาส่งนักท่องเที่ยวในบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 3. จัดที่พัก ห้องอาบน้ำ / สุขา ให้กับคนขับรถบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายงานแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) การต้อนรับ			4. เชิญคนขับรถร่วมรับประทานอาหารด้วย	
	5. การส่ง ออลา		1. เจ้าของบ้านพักมาส่งนักท่องเที่ยว ณ จุดที่มาต้อนรับ 2. ต้องมีการกล่าวอ้อลาและอวยพรให้กับนักท่องเที่ยว 3. มีของฝาก ของที่ระลึกมอบให้หรือขายให้กับนักท่องเที่ยว	
2. ที่พัก	1. ความน่าอยู่ ของบ้าน	1. ทำเลที่ตั้ง	1. ที่ตั้งของบ้านอยู่ในพื้นที่มีอากาศปลอดโปร่ง 2. สามารถเข้าถึงได้สะดวก	
		2. ความสวยงามของบ้าน	1. มีการออกแบบรูปทรงบ้านพักให้ดูสวยงาม 2. มีการตกแต่งบ้านพักด้วยวัสดุธรรมชาติหรือไม้ดอกไม้ประดับ	
	2. บริเวณรอบบ้าน	1. การตกแต่งบริเวณบ้านพัก	1. มีการปลูกไม้ดอกบริเวณบ้าน 2. มีการจัด / ปลูกพืชสวนครัวบริเวณบ้านพัก 3. มีการปลูกพืชสมุนไพรของท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 5 ชนิด	
		2. ที่จอดรถ	1. มีการจัดที่จอดรถยนต์ไว้เป็นสัดส่วน	
		3. ขยะ	1. มีถุงขยะ / หลุมขยะ 2. มีการกวาดและจัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ	
		4. ที่พักผ่อน	1. จัดให้มีมุนั่งพักผ่อน	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายงานแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ที่พัก	3. บรรยากาศ	1. ไม่มีเสียงและกลิ่น	1. มีมาตรการควบคุมการใช้เสียงในหมู่บ้านตามความเหมาะสม 2. มีกอกสัตว์เลี้ยงแยกเป็นสัดส่วนห่างจากตัวบ้าน และมีความสะอาด ปราศจากกลิ่น 3. จัดเก็บมูลสัตว์โดยการฝังหรือวิธีการอื่นๆ	
	4. ความปลอดภัย	1. ภายในบ้านพัก	1. มีประตูหน้าต่างที่แข็งแรงและมิดชิด 2. จัดให้มีคู่มือหรือโต๊ะเก็บทรัพย์สินของมีค่าส่วนตัวของแขก 3. ขณะรับรองแขกไม่ควรมีบุคคลภายนอกเข้ามารบกวน 4. เครื่องใช้ไฟฟ้าอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน 5. จัดให้มียาสามัญประจำบ้านและคำแนะนำการใช้ยา	
		2. ภายนอกบ้านพัก	1. จัดให้มีชุดรักษาความสงบเรียบร้อยลาดตระเวนในชุมชนเป็นระยะ	
	5. ความเป็นสัดส่วนภายในบ้านพัก	1. อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็น	1. อุปกรณ์ เครื่องใช้จัดเก็บเป็นระเบียบเรียบร้อยตามลักษณะการใช้งาน เช่น เครื่องมือเกษตร อุปกรณ์ปรุงอาหาร เป็นต้น 2. จัดแยกของใช้ส่วนตัวและของแขกเป็นสัดส่วน 3. มีพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อนภายในบ้าน	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายงานแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ที่พัก			4. มีห้องเฉพาะสำหรับเป็นห้องพักของนักท่องเที่ยว	
	6. ความสะอาด	1. พาหะนำโรค	1. กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์และที่อยู่อาศัยของแมลงนำโรค และหนูอย่างสม่ำเสมอ	
		2. เครื่องนอน	1. เครื่องนอนและของใช้ต้องทำความสะอาดทั้งก่อนและหลังแขกพัก 2. กรณีแขกพักเวลานานจะต้องดูแล ทำความสะอาดตามความเหมาะสม หรือความต้องการของแขก	
		3. เครื่องใช้ไฟฟ้า	1. อุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าต้องทำความสะอาดก่อนจะนำไปให้แขกใช้	
		4. ห้องน้ำ	1. ห้องน้ำ / ห้องส้วมไม่มีกลิ่น 2. มีการระบายน้ำที่ดี 3. ชั้นน้ำและอ่างอาบน้ำสะอาดปราศจากคราบสกปรก 4. โถส้วมต้องปราศจากคราบสกปรก 5. ชั้นน้ำสำหรับอาบน้ำและใช้ราดส้วมต้องแยกจากกัน 6. มีผ้าเช็ดเท้าที่สะอาดหน้าห้องน้ำ	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
	7. สมาชิกในบ้าน	1. ความพร้อมในการบริการ	1. สมาชิกทุกคนพร้อม และยินดีที่แขกมาพักในบ้าน 2. ทุกคนมีความกระตือรือร้นในการให้บริการนักท่องเที่ยวทั้งเรื่องความสะดวกและความรู้ต่างๆ 3. ทุกคนในบ้านมีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยดี 4. ไม่ควรมีผู้ติดเหล้า หรือเมาเหล้าในบ้านที่ให้นักท่องเที่ยวมาพัก	
		2. การปลอดโรค	1. ทุกคนในบ้านต้องปลอดจากโรคร้ายต่างๆ	
		3. จำนวนสมาชิก	1. สมาชิกในบ้านต้องมีจำนวนที่เหมาะสมกับขนาดบ้าน 2. ไม่มีเด็กเล็ก ๆ ที่พึ่งคลอด	
	8. มีส่วนร่วมในกิจกรรม	1. ร่วมประกอบอาหาร	1. ให้นักท่องเที่ยวร่วมประกอบอาหารที่บ้านได้ด้วย ตามความเหมาะสม	
		2. ร่วมเรียนรู้วิถีชีวิต ประวัติความเป็นมาของชุมชน	1. สมาชิกในบ้านมีความรู้เรื่องประวัติของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว 2. ชักชวนนักท่องเที่ยวร่วมประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม	
	3. อาหาร	1. รายการอาหาร	1. อาหารพื้นบ้าน	1. เป็นอาหารที่รับประทานเป็นประจำ 2. เป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) อาหาร			3. มีการแนะนำอาหารก่อนหรือระหว่างรับประทานอาหาร	
		2. ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง (น้ำสมุนไพรและขนม) จากชุมชน	1. นำผลิตภัณฑ์มาใช้รับรองแขกหรือขายในชุมชน และนักท่องเที่ยว	
		3. วัตถุดิบในชุมชน	1. หาได้ในชุมชน 2. เป็นวัตถุดิบปลอดภัย 3. เปลี่ยนแปลงวัตถุดิบตามฤดูกาล	
		4. ข้าวหอม	1. ใช้ใบตอง หรือใบเร็ดห่อ 2. ทำเป็นอาหารแห้ง 3. ถ้าเป็นข้าวแคง ควรแยกกัน	
	2. ราคา	1. ราคาไม่แพง	1. กำหนดรายการอาหารในแต่ละราคาอย่างเหมาะสม และชัดเจน 2. ราคาพิเศษสำหรับกลุ่มนักศึกษาหรือกลุ่มผู้ศึกษาดูงาน	
	3. ความสะอาด	1. ที่ปรุงอาหาร	1. มีแคร์หรือโต๊ะสำหรับการเตรียมอาหารที่เหมาะสม	
		2. ปลอดภัยจากสิ่งแปลกปลอมเจ็บปน	1. ใส่หมวกคลุมผมและใส่ผ้ากันเปื้อนขณะปรุงอาหาร	
		3. รสชาติ	1. สอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรสชาติอาหารที่ชอบตลอดจนสิ่งที่รับประทานได้หรือไม่ได้	
		4. ภาชนะ	1. ทำความสะอาดภาชนะทั้งก่อนและหลังใส่อาหารอย่างสม่ำเสมอ 2. ตากหรือเช็ดให้แห้งก่อนนำมาใช้	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) อาหาร			3. จัดที่สำหรับล้างภาชนะไว้เป็นส่วน 4. จัดชั้นกลางให้เพียงพอในการ รับประทานอาหารแต่ละครั้ง	
		5. ที่รองรับขยะและ น้ำทิ้ง	1. ใช้ถังขยะที่มีฝาปิดไว้ใส่ขยะ 2. มีการจัดการน้ำเสียหรือบ่อน้ำ น้ำทิ้ง	
		6. น้ำดื่ม	1. จัดแก้วน้ำดื่มให้เพียงพอกับนัก ท่องเที่ยวทุกคน (คนละ 1 ใบ) 2. จัดแก้วหรือที่ตักน้ำไว้เป็นการ เฉพาะ โดยไม่ให้แต่ละคนเอาแก้ว น้ำของตนเองตกลงในภาชนะ ใส่น้ำ	
4. ด้านยานพาหนะและการเดินทาง	1. สภาพและสมรรถนะของรถ 1.1.รถยนต์	1. เครื่องยนต์ดี - สตาร์ทติดง่าย - ไม่มีน้ำมันรั่ว	1. ทำการตรวจเช็ครถทุกครั้งก่อน เดินทางและเป็นระยะ	
		2. ยางรถมีลมและ ดอกยาง	1. เช็คลมและดอกยางรถก่อนออก เดินทาง	
		3. มีไฟเลี้ยว	1. มีการตรวจเช็คความพร้อมก่อน เดินทาง	
		4. มีเบรคดี		
		5. น้ำมันเต็มถัง	1.เติมน้ำมันให้เต็มถังก่อนออก เดินทาง	
		6. การทำประกัน และมีทะเบียนรถ	1. รถทุกคันจะต้องทำประกัน ไม่ต่ำกว่าชั้น 3 2. รถทุกคันจะต้องต่อทะเบียน ประจำปี	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ด้านยานพาหนะและการเดินทาง		7. เครื่องมือประจำรถ	1. ในรถจะต้องมีเครื่องมือประจำรถ เช่น ขางสแปร์	
	1.2.รถจักรยานยนต์	- รายการแสดงคุณภาพของสภาพและสมรรถนะของรถเหมือนกับรถยนต์	- ปฏิบัติเช่นเดียวกับรถยนต์	
	2. ความสะอาด	1. รถสะอาด	1. ทำความสะอาดรถทั้งภายในและภายนอก(สำหรับรถยนต์)ก่อนจะไปรับนักท่องเที่ยว	
		2. ขยะ	1. จัดถุงหรือที่ทิ้งขยะไว้ในรถ (สำหรับรถยนต์)ทุกคัน	
	3. คนขับรถ	1. มีใบขับขี่	1. คนขับรถต้องมีใบอนุญาตในการขับขี่ทุกคน	
		2. การอบรม	1. คนขับรถจะต้องผ่านการอบรมก่อนปฏิบัติงาน	
		3. มนุษย์สัมพันธ์และอัธยาศัย	1. คนขับรถจะต้องพูดจาสุภาพเรียบร้อย ไม่ใช้อารมณ์ในการพูด	
		4. การแต่งกายสะอาด สุภาพ	1. คนขับรถต้องแต่งกายสะอาด 2. เสื้อผ้าต้องไม่มีกลิ่น 3. สุภาพเรียบร้อย	
		5. ตรงต่อเวลา	1. ต้องไปถึงจุดรับนักท่องเที่ยวก่อนเวลาไม่น้อยกว่า 15 นาที	
	4. ความปลอดภัย	1. ความเร็ว	1. ความเร็วของรถต้องพอประมาณ หรือขึ้นอยู่กับสภาพถนน และจะต้องปฏิบัติตามกฎจราจร	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ด้านยานพาหนะและการเดินทาง		2. มีอุปกรณ์ป้องกันอันตราย	1. มีหมวกกันน็อกประจำรถ (สำหรับรถจักรยานยนต์)	
		3. ระบบสื่อสาร	1. มีระบบสื่อสารประจำคนขับรถ เช่น วิทยุ หรือ โทรศัพท์	
		4. ไม่ดื่มสุรา	1. คนขับรถจะต้องไม่ดื่มสุราก่อนที่จะไปรับนักท่องเที่ยว และระหว่างการเดินทาง	
		5. ป้ายชื่อ	1. มีการติดป้ายชื่อพร้อมภาพถ่ายของผู้ทำหน้าที่ขับรถที่ออกให้โดยกลุ่มท่องเที่ยว	
5. การนำเที่ยว	1. ผู้นำเที่ยว	1. มีอุปกรณ์นำเที่ยว	1. ผู้นำเที่ยวต้องมีอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการนำเที่ยวติดตัว ประกอบด้วย เป้สะพาย มีคพก ไฟฉาย เชือก เปลนอน ยา คู่มือ นำเที่ยวของชุมชนและ พจนานุกรม	
		2. ตรงต่อเวลา	1. ต้องไปรับนักท่องเที่ยวก่อนเวลา ไม่น้อยกว่า 15 นาที	
		3. มรรยาทและ อริยาศัยดี	1. ผู้นำเที่ยวพูดคุยกับนักท่องเที่ยวเป็นกันเอง ไม่พูดจาหยาบคายน 2. ไม่ถามเรื่องส่วนตัว	
		4. ความรู้และ ไหวพริบ	1. ผู้นำเที่ยวต้องสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ 2. มีข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้าน 3. มีความรู้รอบตัวเกี่ยวกับเรื่อง ที่บรรยาย	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) การนำเที่ยว		5. การแต่งกาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องแต่งกายสุภาพและเหมาะสมกับการนำเที่ยว 2. ติดป้ายชื่อพร้อมภาพถ่ายให้เห็นได้ชัดเจน 3. สวมรองเท้าที่เหมาะสมกับการเดินป่า 	
		6. การอธิบาย / สื่อความหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถพูดคุยและอธิบายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ 2. ใช้ภาษาที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ง่าย 3. ไม่อธิบายเกินจริง 	
		7. การปฐมนิเทศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชี้แจงเกี่ยวกับ โปรแกรมการท่องเที่ยวให้ชัดเจน 2. จัดให้มีการปฐมนิเทศผู้นำเที่ยว ก่อนพานักท่องเที่ยวออกเดินทาง 	
		8. กิจกรรมระหว่างทางและการนำเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำเที่ยวจะต้องมีกิจกรรมเสริมระหว่างเส้นทาง เช่น การทนายปัญหา การเล่านิทาน การเล่นเกมส์ 2. ต้องนำเที่ยวให้ครบทุกจุดที่กำหนดไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยว กรณีจะตัดหรือปรับตารางการท่องเที่ยวให้ขอความเห็นชอบจากนักท่องเที่ยว กรณีเป็นนักศึกษาให้ขอความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้ควบคุม 	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) การนำเที่ยว		9. การดูแลสิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างมาตรการต่างๆ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม 2. ในการทำข้าวห่อใช้วัสดุธรรมชาติแทนโฟม 3. ให้นักท่องเที่ยวเก็บขยะใส่ถังหรือนำกลับมาทิ้งในชุมชน 4. มีป้ายหรือบอกกล่าวกับนักท่องเที่ยวห้ามนำพันธุ์ไม้ออกจากพื้นที่ 5. ขวคน้ำดื่มและขยะให้นำติดตัวมาทิ้งร่วมกันในชุมชน 	
		10. การดูแล / ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำเที่ยวต้องดูแลและแนะนำให้ระมัดระวังอันตรายในการเดินทางท่องเที่ยว 2. ผู้นำเที่ยวต้องนำยาที่จำเป็นติดตัวตลอดเวลา 3. ผู้นำเที่ยวต้องปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้ 4. ผู้นำเที่ยวมีความรู้เรื่องยาสมุนไพร รวมทั้งวิธีใช้ 5. ผู้นำเที่ยวต้องสอบถามความรู้สึกของนักท่องเที่ยวเป็นระยะ และสังเกตสีหน้า อากาของนักท่องเที่ยวระหว่างเดินทาง 	
6. ความปลอดภัย		1. มาตรฐานทั่วไป	1. จัดทำสมุดเยี่ยมเพื่อให้นักท่องเที่ยวลงชื่อและที่อยู่ไว้ทุกคน	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ความปลอดภัย		2. ป้องกันอันตรายจากสัตว์เลี้ยง	1. ล่ามหรือขังสัตว์อันตรายไว้ในกรง 2. ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า / แมว	
		3. แมลง หนู และแมลงสาบ	1. กำจัดแมลงและพาหะนำโรคทุกชนิด	
		4. บริเวณพื้นที่ในหมู่บ้าน	1. ต้องให้บุคคลในบ้านเป็นผู้นำนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	
	1. ทรัพย์สิน	1. ทรัพย์สินสูญหาย	1. ช่วยกันตรวจสอบและค้นหา 2. แจ้งข่าวติดต่อกลับไปยังนักท่องเที่ยว 3. ของที่มีค่ามากหาयरิบพาไปแจ้งตำรวจที่ป้อมประจำหมู่บ้าน	
	2. ลิ้มของ	1. ช่วยสำรวจทรัพย์สินก่อนออกจากบ้าน 2. เมื่อพบทรัพย์สินแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบตามที่อยู่ที่ได้รับไว้ในสมุดเยี่ยม		
	3. การก่อกวน	1. คนนำเที่ยวติดตาม ดูแลนักท่องเที่ยว 2. เจ้าของบ้านช่วยแก้ไขปัญหาละและตักเตือนผู้ก่อกวน 3. แจ้งขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ความปลอดภัย		4. อุบัติเหตุ	1. จัดทำป้ายบอกเมื่อต้องการความช่วยเหลือ ณ จุดท่องเที่ยวหลัก ซึ่งควร ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ และประธานชมรม 2. จัดปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้ประสบเหตุ 3. มียาไว้ในรถ และคนนำทางมีพกติดตัว 4. นำส่งโรงพยาบาลพนม โดย 4.1. นำส่งเอง 4.2. ประสานศูนย์ ชูรักษาความสงบและเรียบร้อย	
	2. อาชญากรรม	1. การหลอกหลวงจากนักท่องเที่ยว	1. ให้มีด่านตรวจโดยเฉพาะเมื่อมีนักท่องเที่ยว เข้าออกในหมู่บ้าน	
		2. จากคนในชุมชนและนอกชุมชน	1. ประสานตำรวจ / โรงพักในการตรวจภายในชุมชน 2. ชูรักษาความสงบและเรียบร้อยภายในชุมชน คอยลาดตระเวน 3. แจ้งตำรวจเสริมในบางโอกาส	

4.2.3. การประกาศใช้

หลังจากจัดทำร่างมาตรฐานการให้บริการแล้วเสร็จ คณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวได้จัดประชุมใหญ่ให้สมาชิกได้พิจารณามาตรฐานดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งสมาชิกได้ให้ความเห็นชอบให้ใช้มาตรฐานดังกล่าวในการประชุมใหญ่เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2547 โดยมีความเห็นเพิ่มเติมแนวปฏิบัติด้านที่พักและอาหารเพื่อให้ได้คุณภาพมากยิ่งขึ้น

4.2.4. การปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด

ที่ประชุมเห็นชอบให้มีกลไกและมาตรการในการบริหารและกำกับดูแลการพัฒนาของฝ่ายต่างๆ ดังนี้

1. ให้มีผู้รับผิดชอบ ในการประสานติดตามการดำเนินงานของแต่ละฝ่าย โดยสมาชิกได้คัดเลือกผู้ประสานงานครอบคลุม 3 เขตพื้นที่บริการ คือ เขตบางกุ่มเหนือ เขตบางกุ่มใต้ และ เขตคลองเต้เลิศ โดยสมาชิกที่ได้รับการคัดเลือก ประกอบด้วย

ด้าน	ผู้รับผิดชอบประสานงานของเขตพื้นที่บริการ		
	บางกุ่มเหนือ	บางกุ่มใต้	คลองเต้เลิศ
1. การต้อนรับ	ผู้ใหญ่บ้าน , ประธาน , รองประธาน , เลขา และเหรัญญิก		
2. ด้านที่พัก	นายธีระ รอดเจริญ	นางสมศรี กงชนะ	นายวิชัย นำชัยวัฒนา
3. ด้านอาหาร	นางสุภาพ เกตุพงศ์พันธ์	นางวิไลวรรณ บุญชูคำ	นางวนิดา แซ่ตัน
4. ด้านบริการ นำเที่ยว	นายอำเภอ พลภักดี	นายพ่อน หนูบุญ	นายอนันต์ สัมพันธ์
5. ด้านยานพาหนะ / การเดินทาง	นายไสว ศรรัตน์	นายประสิทธิ์ กงชนะ	นายสุวรรณ แดงกุล
6. ด้านความปลอดภัย	เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำจุดตรวจบ้านถ้ำผึ้ง , นายประพันธ์ หนูบุญ และนายบุญทัน บุญชูคำ		

2. ให้ประสานสำนักงานสาธารณสุข หัวหน้าสถานีอนามัยและ กลุ่ม อ.ส.ม.เพื่อให้คำแนะนำและสนับสนุนด้านการพัฒนาคุณภาพอาหารและบ้านพักตามแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้
3. คณะผู้วิจัยทั้งจากฝ่ายมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และจากชุมชนจะติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
4. จะมีการประเมินคุณภาพและมาตรฐานจากบุคคลภายนอกเมื่อดำเนินการพัฒนาแล้วทุกระยะ 4 เดือน

4.2.5. มาตรการในการกำกับติดตามใน 3 ลักษณะ คือ

1. การติดตามผลการดำเนินงานของสมาชิกที่รับผิดชอบด้านต่างๆ ตามคู่มือที่กำหนด
2. การประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อบริการด้านต่างๆ ที่ได้รับจากชุมชน
3. การประชุมสรุปบทเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนพร้อมหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป

5. ผลลัพธ์ที่ได้รับ

5.1. ผลตามวัตถุประสงค์โครงการหมู่บ้านนำร่องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.1.1. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ชุมชนบ้านถ้ำผึ้งให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นอย่างชัดเจน การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าและผลประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติจนถึงปัจจุบันประชาชนบ้านถ้ำผึ้งต่างช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากร โดยพยายามปกป้องไม่ให้ใครเข้ามาตัดไม้ทำลายป่า มีการดูแลทรัพยากรที่เป็นต้นน้ำอย่างดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และพยายามปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ไม่มีการบุกรุกป่า ทำให้มีสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น เช่น นก ลิง กระรอก และได้พบเห็นสัตว์ป่าที่ได้หายสาบสูญจากชุมชน เช่น อีเก้ง เป็นต้น และจากผลงานการอนุรักษ์ของชุมชนอย่างจริงจังทำให้ สปก. ให้การสนับสนุนงบประมาณในการปลูกป่ามากกว่า 150,000 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

5.1.2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวมีผลทำให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 2,000 บาท / เดือน / ครอบครัว จากการให้บริการต่าง ๆ ทั้งทางด้านอาหาร ที่พัก การนำเที่ยว และรายได้จากเงินปันผลหุ้นละ 41 บาท (จาก 1 หุ้น 100 บาท) นอกเหนือจากรายได้โดยตรงแล้วยังทำให้สามารถขายผลผลิตทางการเกษตรได้ในราคาสูงขึ้น เนื่องจากชุมชนสามารถจำหน่ายผลผลิตได้โดยตรง อีกทั้งสามารถจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวได้โดยไม่ต้องคัดขนาดของผลไม้ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการกระจายรายได้แก่ชุมชน จากการจำหน่ายผลผลิตอื่น ๆ เศรษฐกิจของชุมชนมีการขยายตัว มีร้านอาหารเปิดใหม่ขึ้นในชุมชน 2 - 3 ร้าน

5.1.3. ด้านการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรักถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ

ปัจจุบันประชาชนและเยาวชนในชุมชนบ้านถ้ำผึ้งต่างให้ความสำคัญกับชุมชนและมีความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น โดยช่วยกันดูแลและอนุรักษ์ป่าไม้ไม่ให้ใครเข้าไปบุกรุกทำลายหรือล่าสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือในการสร้างความปลอดภัยในชุมชน ทำให้

ไม่มีอธิบายหรือการเสพยาเสพติดของเยาวชน ชื่อเสียงรวมทั้งภาพลักษณ์ของชุมชนดีมาก เป็นที่ชื่นชมของนักท่องเที่ยว

5.2. ผลลัพธ์อื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนในบ้านถ้ำผึ้งจำนวน 25 คน ประกอบด้วย

1. ประธานกลุ่มท่องเที่ยว	จำนวน 1 คน
2. รองประธานกลุ่มท่องเที่ยว	จำนวน 1 คน
3. เภรัญญิก	จำนวน 1 คน
4. เลขานุการ	จำนวน 1 คน
5. สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว	จำนวน 12 คน
5.1. ฝ่ายการต้อนรับ	จำนวน 1 คน
5.2. ฝ่ายอาหาร	จำนวน 2 คน
5.3. ฝ่ายที่พัก	จำนวน 2 คน
5.4. ฝ่ายยานพาหนะและการขนส่ง	จำนวน 2 คน
5.5. ฝ่ายนำเที่ยว	จำนวน 2 คน
5.6. ด้านความปลอดภัย	จำนวน 1 คน
5.7. ประธานกลุ่มผ้าบาติก	จำนวน 1 คน
5.8. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต้นขวน	จำนวน 1 คน
6. ที่ปรึกษากลุ่มท่องเที่ยว	จำนวน 2 คน
7. ประชาชนทั่วไป	จำนวน 1 คน
8. เจ้าของร้านค้าในหมู่บ้าน	จำนวน 2 คน
9. อาจารย์โรงเรียนบ้านถ้ำผึ้ง	จำนวน 1 คน
10. ชูรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย	จำนวน 1 คน
11. นักเรียนโรงเรียนบ้านถ้ำผึ้ง	จำนวน 1 คน
12. เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำหมู่บ้าน	จำนวน 1 คน

พบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.2.1. ด้านความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว

5.2.1.1. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ความสามารถในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับดี มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นซึ่งดีกว่าปีที่ผ่านมา โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสมาชิกและชุมชน ส่งผลให้หมู่บ้านน่าอยู่ มีความปลอดภัย โดยมีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

- บ่อน้ำคั้นทรายคูค มีการสร้างสะพานเดินรอบบ่อ และทำทางเดินเท้า การทำความสะอาด หรือ กวาดขยะประมาณเดือนละ 1 ครั้ง

- ป่าต้นน้ำ ทำทางเดินเท้าบางส่วน

- มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำคกบางคู

- เก็บขยะภายในถ้ำน้ำลอด

5.2.1.2. การเตรียมความพร้อมด้าน โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค

- มีการทำถนนลาดยางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

- ชุมชน ได้ของบประมาณจากทางหลวงชนบท สร้างถนนคอนกรีต ไปยังบ่อน้ำคั้นทรายคูค

- สร้างห้องน้ำจำนวน 2 ห้อง และศาลา 1 หลัง ที่บ่อน้ำคั้นทรายคูค

- ปี 2548 จะมีการสร้างระบบประปาให้ทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน

5.2.1.3. การสร้างความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม

- บ่อน้ำคั้นทรายคูค ทำการสร้างสะพานไม้เดินรอบบ่อ

- น้ำคกบางคู ได้ทำการสร้างสะพานประมาณ 50 เมตร

- ระยะเวลาต่อไปจะมีการปรับปรุงหรือเสริมที่นั่งพักบริเวณถ้ำน้ำลอด

5.2.1.4. การสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยว

ความสามารถในการสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยวยังไม่มี แต่ต้องการให้ชาวบ้าน คิดกิจกรรมขึ้นมาและแสดงให้นักท่องเที่ยวชม

5.2.1.5. การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวของชุมชน

ความสามารถในการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับดี โดยมีวิธีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ดังนี้

- การเชื่อมเครือข่ายกับกลุ่มอื่น เช่น การเป็นวิทยากร การไปฝึกอบรม การไปศึกษาดูงาน

- การใช้อินเทอร์เน็ต

- ติดตั้งป้ายค่าน้ำถนนใหญ่

- จำหน่ายของที่ระลึก

- การประชาสัมพันธ์โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- แผ่นพับสนับสนุนโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
- สถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ที่เข้ามาผลิตรายการสารคดี เฉลี่ยแล้วมีการเผยแพร่อย่างน้อย

เดือนละ 1 ครั้ง

- หนังสือพิมพ์ มีทั้งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์

นอกจากนี้การที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ เช่น คำบลเขียวจี ลูกโลกสีเขียว เป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

5.2.1.6. การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว

ความสามารถในการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่ดีมาก โดย ปี 2547 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นกว่าปี 2546 ซึ่งมีทั้งที่พักค้างคืน และเดินทางไป – กลับ ประมาณ 10,000 คน โดยมีทั้งนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยและชาวต่างชาติ นักท่องเที่ยวคนไทยที่เข้ามาส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากกรุงเทพฯ ฯ และในช่วงของฤดูกาลไม้จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ

5.2.1.7. การเพิ่มขึ้นของการพักค้างคืนในชุมชน

- นักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนจะเพิ่มขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ จำนวนนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนประมาณ 1,400 คน เหตุผลที่สำคัญในการเข้าพักค้างคืน เพื่อการศึกษาดูงาน แต่ก็มีบางส่วนที่เข้ามาเพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อน

- นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากกว่าปีที่ผ่านมา แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างค้างคืนกับไม่ค้างคืน นักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืนมีจำนวนมากกว่า

- นักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่เข้ามาพักค้างคืน เช่น จากกรุงเทพฯ ฯ โดยทราบข่าวจากการเสด็จของสมเด็จพระพี่นางเธอ เข้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เยี่ยมชมบ่อน้ำคันทรายคูค เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2547

- นักท่องเที่ยวที่ไม่พักค้างคืน จะรับประทานอาหาร กลางวันแล้วเดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น เช่น เขื่อนรัชชประภา หรือ ภูเก็ต

5.2.2. ความสามารถในการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารงานของกลุ่มท่องเที่ยว

5.2.2.1. การมีส่วนร่วมของชุมชน

- ประชาชนในหมู่บ้านทราบหรือรับรู้เรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประมาณ 90 %

เนื่องจากการประชุมหมู่บ้านทุกวันที่ 6 ของเดือนจะมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

เนื่องจากการประชุมหมู่บ้านทุกวันที่ 6 ของเดือนจะมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

- การมีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ยังขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน ส่วนใหญ่จะดำเนินการ โดยกลุ่มท่องเที่ยว

- ในด้านการให้ความร่วมมือในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว นั้น ประชาชนประมาณ 80 % จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว เช่น การช่วยกันเก็บขยะในชุมชน และ ครอบบ้าน ช่วยกันแผ้วถางวัชพืชในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว ก่อสร้างศาลา ขนย้ายวัสดุ อุปกรณ์

สำหรับประชาชนที่ไม่สามารถเข้าร่วมพัฒนาได้ จะบริจาคเงินสมทบทุนร่วมกับกลุ่มเพื่อซื้อของหรืออาหารเลี้ยงผู้ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนโรงเรียนบ้านถ้ำผึ้งจะนำนักเรียนและครูร่วมในการพัฒนา และทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ

- การเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มท่องเที่ยวของประชาชน โดยทั่วไปนั้น ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้เข้าร่วม แต่เมื่อมี กิจกรรมสำหรับส่วนรวมชาวบ้านจะเข้าร่วมกิจกรรมเกือบทุกครั้ง โดยเฉพาะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา มาก ๆ จะนำอาหารและน้ำมาร่วมสนับสนุนกับกลุ่มท่องเที่ยว

5.2.2.2. การบริหารงานกลุ่มท่องเที่ยว

- ความเข้มแข็งของกรรมการกลุ่ม

คณะกรรมการมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง สร้างความพร้อมของชุมชน และการเสถียรของผู้นำ แต่ยังมีกรรมการบางส่วนที่ยังไม่เข้าใจระบบการทำงาน ต้องคอยแนะนำ ให้คำปรึกษา และพัฒนาต่อไป

- การมีระเบียบ และการปรับปรุงระเบียบให้เหมาะสม

ระเบียบกำหนดโดยสมาชิก และพร้อมปฏิบัติตาม ซึ่งเมื่อครบ 1 ปี จะมีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อการปรับเปลี่ยนระเบียบตามความเหมาะสม

- การเพิ่มขึ้นของสมาชิก

สมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี ปีแรกมีสมาชิกประมาณ 30 กว่าครัวเรือน รวม 47 คน ปีที่สองมีสมาชิกมากกว่า 70 คน แต่ทั้งนี้ในการเปิดรับสมาชิกของกลุ่มในปีต่อไป จะมีการคัดเลือกและพิจารณารับสมัครที่ร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง เพราะการเพิ่มขึ้นของสมาชิกมีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งมีบางคนที่ไม่เข้าใจในเป้าหมายของกลุ่ม จึงไม่ค่อยช่วยเหลือกลุ่ม

- การจัดทำบัญชีเป็นระบบและข้อมูลเป็นปัจจุบัน

การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายยังไม่เป็นระบบตามหลักการจัดทำบัญชี แต่ข้อมูลทางการเงินจะเป็นปัจจุบัน และมีความถูกต้อง

มีการสรุป ซึ่งแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานทุกครั้งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา และมีการแจ้ง 3 - 6 เดือน / ครั้ง และสรุปบัญชีเพื่อปีนผลปีละ 1 ครั้ง

- การเพิ่มขึ้นของกองทุน / หุ้นของกลุ่ม

หุ้นของกลุ่มเพิ่มขึ้น เนื่องจากสมาชิกที่เข้ามาใหม่ และสมาชิกเก่าที่เพิ่มจำนวนหุ้น ซึ่งการเพิ่มขึ้นของหุ้นส่งผลดีที่สามารถนำเงินมาหมุนเวียนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว

5.2.3. ความสามารถในการให้บริการทางการท่องเที่ยว

5.2.3.1. การต้อนรับ

- ชุมชนมีความสามารถในการบริการการต้อนรับและการให้บริการเป็นอย่างดี เช่น สมาชิก และกลุ่มแม่บ้านคอยดูแลอำนวยความสะดวก บริการน้ำดื่ม อาหาร หรือผลไม้

5.2.3.2. การให้บริการด้านอาหาร

- เป็นอาหารพื้นบ้าน ใส่ปิ่นโต

- การให้บริการด้านอาหารดีมาก “แต่บางครั้งก็ดูจะดีเกินไป ซึ่งทางกลุ่มให้บริการมากเกินไป เนื่องจากคอยบริการทุกอย่าง”

- “อาหารของกลุ่มมีเยอะ เพียงพอกับนักท่องเที่ยว” รสชาติอาหารอร่อย ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัยและหลากหลาย แต่ก็มีจุดบกพร่องบ้าง เช่น บางครั้งอาหารเกือบจะไม่พอ เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวมีมาก

5.2.3.3. การให้บริการด้านที่พัก

- ที่พักมีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 100 คน มีความสะอาด และ สะดวกสบาย

5.2.3.4. การบริการยานพาหนะและขนส่ง

- สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอและเหมาะสมกับปริมาณนักท่องเที่ยว

- ยานพาหนะมีสภาพดีมีการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี

- คนขับรถสุภาพ ไม่ประมาท

5.2.3.5. การนำเที่ยว

- มีผู้นำเที่ยว 1 คน ต่อจำนวนนักท่องเที่ยว 10 คน

- ผู้นำเที่ยว สามารถพูดหรืออธิบายสถานที่ท่องเที่ยวได้ดี แต่บางคนยังขาดทักษะในการ อธิบาย ขาดข้อมูลรายละเอียด ขณะนี้กำลังปรับปรุงและฝึกฝนมากขึ้น

- นอกจากนี้ทางกลุ่มท่องเที่ยวได้ขอความร่วมมือไปยัง โรงเรียนเพื่อจัดนักเรียนเป็น มัคคุเทศก์ในบางโอกาสด้วย

5.2.3.6. การให้ความปลอดภัย

- มีเจ้าหน้าที่สำรวจให้ความปลอดภัย จำนวน 2 คน

- หมู่บ้านมีชุดรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้านจำนวน 12 คน และเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวจำนวน 5 คน ดูแลความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว หลายปีที่ผ่านมายังไม่ปรากฏเหตุร้าย และนักท่องเที่ยวประทับใจมาก โดยเฉพาะการที่ทางกลุ่มได้นำสิ่งมีค่าและสัมภาระที่นักท่องเที่ยวลืมไว้ส่งคืนแก่ผู้เป็นเจ้าของทุกครั้ง

5.2.3.7. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดยรวม

- นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด คือ “ประทับใจคนในชุมชน โดยเฉพาะการต้อนรับที่ การทักทาย พูดคุย และความมีอัธยาศัยไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเอง กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งการ ประทับใจสถานที่ท่องเที่ยว”

5.2.4. ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน

5.2.4.1. การป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ของชุมชน

- ไม่มีการตัดไม้ทำลายป่า และมีการปลูกป่าเพิ่มขึ้น และมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

1. มีการติดป้ายห้ามล่าสัตว์ ห้ามตัดไม้ทำลายป่าตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ
2. มีการรณรงค์สร้างจิตสำนึก ป้องกันบุกรุกทำลายป่า
3. มีการตั้งกฎห้ามทำลายป่า โดยชุมชน
4. มีการตั้งเขตอนุรักษ์ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งไม่มีใครบุกรุกเลย
5. ประชาชนในหมู่บ้านช่วยกันดูแลป่าไม้

5.2.4.2. การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ

- พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นแต่อาจเห็นได้ไม่ชัดเจนเนื่องจากต้องใช้เวลาระยะยาว แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ การที่เห็นสัตว์ป่าที่หายสาบสูญ เช่น อีเก้ง และ ส่งผลให้มีสัตว์ป่าอาศัยมากขึ้น เช่น ค่าง ชะนี ลิง กัง

ทั้งนี้ทางชุมชนกำหนดให้มีการปลูกป่าทุกปี ร่วมกับกลุ่มนักศึกษา และสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้สนับสนุนงบประมาณ (ส.ป.ก.) ให้ปลูกป่าบริเวณบ่อน้ำต้นทรายดูดและป่าชุมชน

5.2.4.3. การจัดการสิ่งแวดล้อมและการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว

- มีการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นครั้งคราว หรือในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม และ 12 สิงหาคม รมรณรงค์และประชาสัมพันธ์การจัดการขยะในชุมชน

- รมรณรงค์การใช้สารพิษจากการเกษตร เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ เพื่อเป็นเกษตรยั่งยืน
- จัดทำถังขยะของแต่ละบ้าน และตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ
- มีการเก็บกวาดขยะบริเวณหน้าฝาย 1 ปี / ครั้ง หรือ 2 ปี / ครั้ง

5.2.4.4. การฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น

- จัดให้มีการแสดงศิลปพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยวชม เช่น การรำโนราห์ของนักเรียน รำวงเวียนครก รำกลองยาวของกลุ่มแม่บ้าน

5.2.4.5. การรักษาวิถีชีวิตของชุมชน

การใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่อาจจะเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ แต่สังคมยังอยู่กับแบบพึ่งพาอาศัย อยู่แบบพี่แบบน้อง

5.2.5. ความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

5.2.5.1. การปันผลตอบแทนแก่ผู้ร่วมทุน

- สมาชิกทุกคนพอใจในการปันผลเมื่อปีที่ผ่านมา โดยได้รับปันผลหุ้นละ 41 บาท แต่ปีนี้ยังไม่มีการปันผล ซึ่งในการปันผลนั้นขึ้นกับรายได้ของกลุ่มท่องเที่ยว

- การแบ่งปันทั่วถึง และยุติธรรมตามลักษณะงาน

5.2.5.2. การสร้างรายได้เพิ่มจากการให้บริการของสมาชิก

- สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับสมาชิกประมาณ เดือนละ 2,000 บาท / เดือน / ครั้วเรือน โดยรายได้จากการบริการนำเที่ยว การบริการอาหาร การบริการยานพาหนะ เป็นส่วนใหญ่

5.2.5.3. การสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ของชุมชน

- มีการนำน้ำสมุนไพรมาจำหน่าย
- มีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ทำยาสระผมจากมะกรูด ขนมาจากดอกอัญชัญ สนุ่จากว่านทางจระเข้ น้ำยาล้างจานจากมะนาว

- จำหน่ายน้ำผึ้งป่า
- ทำผ้าบาติก
- ทำขนมต่าง ๆ เช่น ทองม้วน ขนมเค้กกล้วยหอม และครองแครง

5.2.5.4. การจำหน่ายผลไม้และผลิตภัณฑ์ของชุมชน

- มีการจำหน่ายผลไม้ได้ราคาดีกว่าที่นำไปขายที่ตลาด เนื่องจากสามารถผสมผสานและไม่มีการคัดขนาดของผลไม้ ทำให้ขายได้ในราคาที่ดีขึ้น
- ผลิตภัณฑ์จากผลไม้ เช่นทุเรียนทอด กลิ้วฉาบ จะขายได้ดีแต่จะต้องนำไปขายที่กลุ่มท่องเที่ยว
- นักท่องเที่ยวไม่มีการต่อรองราคา เนื่องจากราคาผลไม้ไม่แพง คุณภาพสด และไม่มีสารพิษ

5.2.5.5. การกระจายรายได้และผลประโยชน์แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

- มีการกระจายให้กับประชาชน เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ซึ่งจะได้รับผลประโยชน์มาก
- นอกจากนี้การค้าขายจากร้านค้า ร้านคาราโอเกะ เจ้าของสวนผลไม้ดีขึ้น

5.2.5.6. การเติบโตด้านการลงทุนและพัฒนาในด้านต่าง ๆ รองรับการท่องเที่ยว

- มีการปรับปรุงที่พักบางหลัง
- ประชาชนในหมู่บ้านมีการสร้างร้านอาหารเพิ่มขึ้น ประมาณ 2 - 3 ร้าน
- นายกอบต.สร้างบ้านพักที่คลองลำเลิขขึ้นมาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

5.2.6. ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน

5.2.6.1. ความสามารถในการบริหารงานกลุ่ม / กิจกรรมของกรรมการ และสมาชิกกลุ่ม

- ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพอยู่ในระดับที่ดี มีการพัฒนาดีกว่าปีที่ผ่านมาโดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีระเบียบและมาตรฐานการทำงานมากขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาดูงานแล้วกลับมาพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน

5.2.6.2. ความสามารถในการสื่อสารและการพูดของคณะกรรมการและสมาชิก

- ความสามารถในการสื่อสารและการพูดของคณะกรรมการอยู่ในระดับน้อย พูดไม่ค่อยเก่ง ยกเว้นผู้ใหญ่บุญทัน

- บางครั้งการสื่อสารได้ดี เนื่องจากชุมชนเป็นของตนเอง การอธิบายจึงไม่ยาก และเข้าใจได้ง่าย

- ยังมีสมาชิกบางส่วนที่ยังพูดหรือสื่อสารไม่ได้จะต้องมีการอบรมและฝึกฝนเพิ่มเติม

5.2.6.3. ความสามารถในการพัฒนาบุคลิกภาพของสมาชิก

- การวางตัวของเจ้าของบ้านดีขึ้น เช่น การรับไหว้ การทักทาย
- การแต่งกาย การวางตัว การเข้าสังคมดีขึ้นมาก
- มีการพัฒนามากขึ้น เนื่องจากมีการอบรมฝึกการพูด

- การแต่งกาย เรียบร้อยขึ้น เป็นทีม ทุกคนจะใส่ให้เหมือน ๆ กันเมื่อมีการต้อนรับ

นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว

5.2.6.4. ความสามารถในการคิดและการเปิดกว้างทางความคิดของสมาชิก

- ความสามารถในการคิดและการเปิดกว้างทางความคิดอยู่ในระดับดี
- สมาชิกในกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นมากกว่าครึ่ง
- มีการยอมรับความคิดเห็นจากสมาชิก

5.2.6.5. การพัฒนาด้านความรู้ และทักษะใหม่ ๆ ของสมาชิก

- มีการส่งสมาชิกในกลุ่มไปอบรมแล้วนำเอาความรู้มาพัฒนากลุ่มและถ่ายทอดในหมู่บ้าน
- มีการทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม น้ำยาล้างจาน เทียนหอม อบรมทำผ้าบาติก
- มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิก ในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ

5.2.6.6. การเป็นวิทยากร หรือการได้รับการยอมรับมากขึ้นจากบุคคลภายนอกของคณะกรรมการกลุ่ม

- ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากร โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน และประธานกลุ่มท่องเที่ยว และได้รับการยอมรับมาก เช่น กิ่งอำเภอวิภาวดี ได้เข้ามาศึกษาดูงาน จากนั้นก็เชิญผู้ใหญ่และประธานไปเป็นวิทยากรให้กับกลุ่ม

5.2.7. ความสามารถในการประสานความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2.7.1. ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลต้นขวน หลายรายการ เช่น

- ซ่อมแซมถนนทางเข้าโรงเรียนบ้านถ้ำผึ้ง
- สนับสนุนงบประมาณ สร้างสะพานบ่อน้ำต้นทรายคูด
- สนับสนุนงบประมาณ 120,000 บาท สร้างสะพานที่น้ำตกบางคูประมาณ 50 เมตร

5.2.7.2. ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอหลายหน่วยงาน เช่น

- เกษตรอำเภอให้ความรู้เกี่ยวกับการทำผักปลอดสารพิษ น้ำหมักชีวภาพ
- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุราษฎร์ธานีปรับปรุงทางเดินป่าต้นน้ำ
- ทางหลวงชนบทสนับสนุนงบประมาณสร้างถนนจากบ้านผู้ใหญ่ไปยังถ้ำน้ำลอด
- กำนันตำบลต้นขวนมาพบปะพูดคุยกับนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว
- เกษตรอำเภอ สาธารณสุข พัฒนาชุมชน ดำรวจภูธรอำเภอพนมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

5.2.7.3. ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกพื้นที่

- สมาชิกสภาจังหวัดให้การสนับสนุน อบรมการทำน้ำยาล้างจาน ปาท่องโก๋ พิมพ์น้ำ

- สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ใช้งบประมาณ เพื่อปลูกป่าชุมชน
- สำนักงานเกษตรสนับสนุนให้การอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคใต้เขต 5 ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

5.2.8. ความภูมิใจ สิ่งดี ๆ ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

- การเสด็จเยี่ยมชมน้ำคั้นทรายคูด ของสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2547 ทำให้คนรู้จักบ้านถ้ำผิง ทั่วประเทศ
- คนรวมกลุ่มกันได้ มีความสามัคคี กลุ่มเข้มแข็งขึ้น
- ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น
- สมาชิกเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการ
- สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาตนเอง และบริหารจัดการในครอบครัวตัวเองได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำเพื่อกลุ่มท่องเที่ยวอย่างเดียว
- รู้จักคนทั่วไป สามารถแลกเปลี่ยนความรู้กัน ได้เกิดความรู้รอบตัวมากขึ้น
- หมู่บ้านพัฒนาเร็ว มีความเจริญ สะอาด และปลอดภัย
- การได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ตำบลเขียวขจี รวมทั้งรางวัลต่าง ๆ
- โรงเรียนบ้านถ้ำผิงมีคนรู้จักมากขึ้น
- หมู่บ้านออกรายการโทรทัศน์หลายครั้ง
- คนในชุมชนมีจิตสำนึกรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรักบ้านเกิดของตนเอง
- ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น
- ลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตร โดยเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ

5.2.9. ความเห็น / ความต้องการอื่น ๆ

- ไม่ต้องการอะไรเพิ่ม แต่การพัฒนาควรมีอย่างต่อเนื่อง
- รับสมาชิกให้มากขึ้น
- กลุ่มควรเข้มแข็งมากกว่านี้
- มีการศึกษาดูงานมาก ๆ
- มีสถานที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยวและห้องน้ำตามแหล่งท่องเที่ยว
- บ่อน้ำคั้นทรายคูดควรสะดวกสบายกว่านี้ โดยทำทางเดินให้ดี
- ควรสร้างที่อาบน้ำบริเวณบ่อน้ำร้อน
- ควรมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้มากขึ้น เพื่อสร้างความน่าสนใจ

- ไม่อยากให้มีการล่าสัตว์ เช่น กระรอก
- มีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น
- จัดกิจกรรมกลางคืนให้มากขึ้น
- อยากได้งบประมาณจากหน่วยงานราชการเพื่อพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ
- อยากให้สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคี ช่วยพัฒนากลุ่ม
- ให้มีบ้านพักรวม 1 หลังในหมู่บ้าน
- ถนนเข้าสู่สถานที่แหล่งท่องเที่ยวควรเป็นถนนลาดยาง
- อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาอบรมเกี่ยวกับการทำอาหารและขนมให้หลากหลายมากขึ้น
- การร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่มากขึ้น

5.2.10. โครงการวิจัยผลการสนับสนุนทางวิชาการของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต

สุราษฎร์ธานีเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเพียงใด

- มีประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก
- ให้ความรู้ในการให้บริการที่มีมาตรฐาน ทำให้ที่พักสะอาดน่าอยู่ ซึ่งการปฏิบัติตามมาตรฐานก็มีประโยชน์ยุ่งยาก ปฏิบัติตามได้ง่าย
- ส่งเสริมด้านวิชาการ
- เป็นที่เลี้ยงให้ตลอดเวลา
- ให้ความรู้และคอยเป็นที่ปรึกษา
- ช่วยให้เศรษฐกิจดีขึ้น
- ช่วยพัฒนาระบบการจัดการให้ดีขึ้น
- มีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น การต้อนรับ การนำเที่ยว
- การบริการด้านที่พัก ทำให้กลุ่มท่องเที่ยวมีศักยภาพมากขึ้น สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวมากขึ้น

ท่องเที่ยวมากขึ้น

- มีการนำเอาความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งมีส่วนช่วยในการกระจายข่าวของกลุ่มท่องเที่ยว

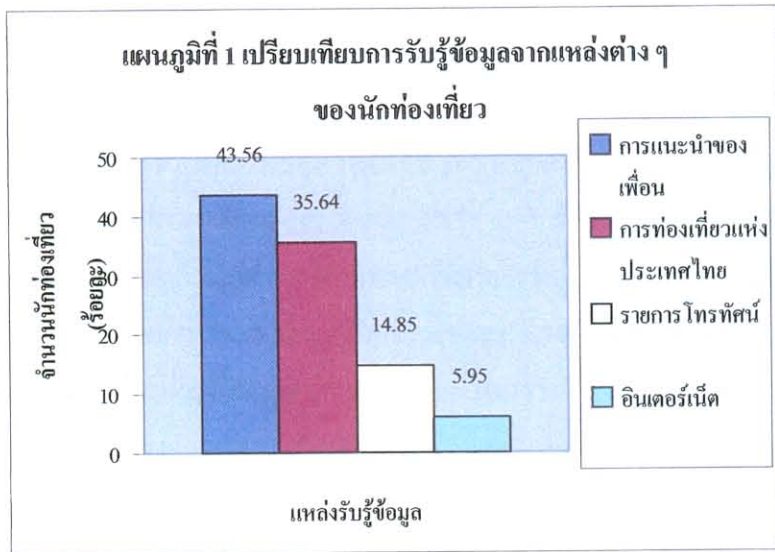
- มีส่วนช่วยในการพัฒนามาก เนื่องจากให้ความรู้ อบรมในเรื่องของการใช้ภาษา ช่วยพัฒนาให้กลุ่มท่องเที่ยวมีความเข้มแข็ง พาไปศึกษาดูงาน

6. ผลจากการทดลองใช้มาตรฐาน

จากการประเมินความพึงพอใจในการให้บริการนักท่องเที่ยวตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้นมา ซึ่งได้เก็บข้อมูลระหว่างเดือน มีนาคม – พฤษภาคม 2547 จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 101 คน พบว่า

6.1. ด้านการรับรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวทราบและรู้รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิง จากการแนะนำของเพื่อน, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, รายการโทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 43.56, 35.6, 14.85 และ 5.95 ตามลำดับ

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวบางคนได้รับทราบรายละเอียดจากแหล่งอื่น ๆ ที่หลากหลาย เช่น

- จากหน่วยงานที่มาศึกษาดูงาน
- มัคคุเทศก์ และบริษัททัวร์
- ผู้ใหญ่บ้านถ้ำผิง
- นิตยสาร
- จากสถาบันการศึกษา อาจารย์ที่มหาวิทยาลัย และการออกภาคสนามและศึกษาดูงาน
- ข่าวการเสด็จของสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาส

ราชนครินทร์

6.2. ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว พบว่า

6.2.1. ด้านความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวในบ้านถ้ำผิงมีความน่าสนใจในระดับมากที่สุด, มาก และปานกลาง เท่ากับ ร้อยละ 68.32, ร้อยละ 17.82 และร้อยละ 13.86 ตามลำดับ

6.2.2. ด้านการบริการนำเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อบริการด้านการนำเที่ยวและแนะนำสถานที่ในระดับมากที่สุด, มาก และปานกลาง เท่ากับ ร้อยละ 46.53, ร้อยละ 44.55, และร้อยละ 8.92 ตามลำดับ

6.2.3. ด้านการบริการอาหาร

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด, มาก และปานกลาง เท่ากับ ร้อยละ 53.47, ร้อยละ 43.56 และ ร้อยละ 2.97 ตามลำดับ

6.2.4. ด้านที่พัก

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับ มากที่สุด, มาก และปานกลาง เท่ากับ ร้อยละ 61.39 ร้อยละ 35.64 และ ร้อยละ 2.97 ตามลำดับ

6.2.5. ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

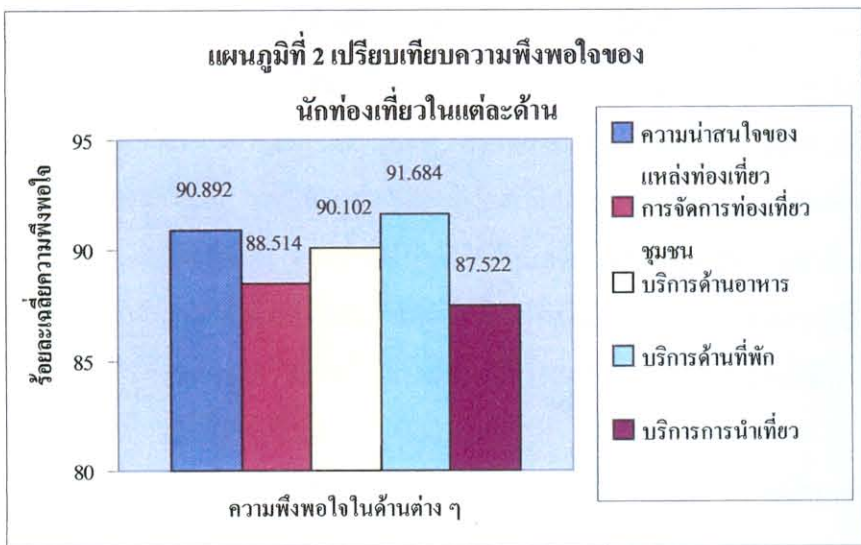
นักท่องเที่ยวมีความประทับใจ และพึงพอใจที่ชุมชนจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในหมู่บ้านถ้ำผิงในระดับมากที่สุด และมาก เท่ากับ ร้อยละ 42.57 และ ร้อยละ 57.43 ตามลำดับ

ซึ่งเมื่อสรุปโดยภาพรวมแล้วนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในทุก ๆ ด้านในระดับมากที่สุด เฉลี่ยร้อยละ 54.46 ระดับมากร้อยละ 39.80 และปานกลางร้อยละ 5.74 ในขณะที่ไม่ปรากฏความเห็นที่แสดงถึงความไม่พอใจ หรือไม่ประทับใจ ตามรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ตารางแสดงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ

ด้าน	มากที่สุด (5 คะแนน)	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	รวม (%)	% เฉลี่ย
1. ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว	68.32	17.82	13.86	100.00	90.892
2. การให้บริการการนำเที่ยว	46.53	44.55	8.92	100.00	87.522
3. การให้บริการอาหาร	53.47	43.56	2.97	100.00	90.102
4. การบริการด้านที่พัก	61.39	35.64	2.97	100.00	91.684
5. ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน	42.57	57.43	-	100.00	88.514
เฉลี่ยรวม	54.46	39.80	5.74	100.00	89.743

เมื่อพิจารณาจากค่าร้อยละเฉลี่ยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้งมีความน่าสนใจร้อยละ 90.892 และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนร้อยละ 88.514 ส่วนการบริการของชุมชนเป็นส่วนที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุด โดยเฉพาะการบริการด้านที่พัก การบริการด้านอาหาร โดยมีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 91.684 และ 90.102 ส่วนการนำเที่ยว ยังเป็นบริการที่ได้คะแนนต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

7. การเรียนรู้ของชุมชน

จากการประชุมสรุปบทเรียนการทำงาน คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ได้ข้อสรุปว่าการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ทำให้เกิดผลประสบความสำเร็จนั้นที่มาจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือ

1. ความร่วมมือของชุมชน
2. ผู้นำเข้มแข็ง เสียสละ และเป็นคนดี
3. การพูดคุยแลกเปลี่ยนของชาวบ้าน
4. การเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม
5. การสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต สุราษฎร์ธานี และสื่อมวลชน
6. การศึกษาเรียนรู้จากที่อื่น
7. ชาวบ้านมีความพร้อมและให้ความร่วมมือ
8. มีทรัพยากรเป็นต้นทุน เป็นที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดนักท่องเที่ยว
9. การประชาสัมพันธ์ ทำให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปโดยเฉพาะ

10. การที่สมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จเยี่ยมชมบ่อน้ำคั้นทรายลูด ทำให้บ้านถ้ำผึ่งเป็นที่รู้จักทั้งประเทศ

8. เกียรติยศและรางวัล

ชุมชนได้รับรางวัลที่เป็นแบบอย่างและต้นแบบที่ดีแก่ชุมชนอื่น ๆ และเป็นสิ่งที่ภูมิใจของชุมชนเอง เช่น

1. รางวัลลูกโลกสีเขียว เป็นรางวัลที่ทำให้ประชาชนบ้านถ้ำผึ่งดีใจและภูมิใจมาก โดยรับรางวัลจากประธานกรรมการตัดสินรางวัลลูกโลกสีเขียว นายอนันต์ ปันยารชุน ในวันที่ 21 ตุลาคม 2547 พร้อมทั้งเงินรางวัลจำนวน 250,000 บาท ซึ่งโครงการรางวัลลูกโลกสีเขียวเป็นหนึ่งในโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ สนับสนุนโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เพื่อวัตถุประสงค์ในการดูแลรักษาป่าให้คงอยู่ตลอดไป รวมทั้งให้กำลังใจผู้ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนผู้สร้างสรรค์ผลงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2. รางวัลตำบลเขียวขจีดีเด่น ปี 2547

เป็นรางวัลที่เกิดจากชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร เกิดจากการที่ทุกคนพยายามอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านั้นเอาไว้

3. รางวัลรองชนะเลิศการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนดีเด่น ปี 2545 – 2546 (2 ปีซ้อน)

รางวัลตำบลเขียวขจี และรางวัลการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนดีเด่น เป็นรางวัลของกระทรวงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้จัดกิจกรรมพัฒนาองค์กรเครือข่ายดีเด่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมพัฒนาคุณภาพกิจกรรมในชุมชนอย่างเป็นองค์รวมและเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ตลอดจนการยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้กำลังใจแก่บุคคล องค์กร ชุมชน ที่สามารถดำเนินกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ พร้อมทั้งเป็นต้นแบบในการพัฒนาสภาพแวดล้อม สำหรับตำบลที่ได้รับรางวัลจะได้เข้ารับเงินรางวัลจาก ฯพณฯรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยเงินรางวัลที่ได้ จะต้องนำไปใช้ในโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม หรือกิจกรรมส่งเสริมกลุ่มอาชีพของประชาชนในชุมชน

4. รางวัลผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ปี 2546

ผู้ใหญ่บ้านบุญทัน บุญซุคำ ได้รับรางวัลในปี 2546 เป็นรางวัลที่เกิดจากการปฏิบัติงานในฐานะผู้นำที่ดี มีความเสียสละ และมีความเข้มแข็ง ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างมั่นคง

5. การเสด็จเยี่ยมหม่อมม้าน้ำคันทรายคูค สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของบ้านถ้ำผิงของสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในวันที่ 8 เมษายน 2547 ถือเป็นเกียรติประวัติที่ยิ่งใหญ่ของชุมชนบ้านถ้ำผิง

ภาพประกอบการพัฒนามาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาพที่ 6 : ป้ายโครงการกลางหมู่บ้าน

ภาพที่ 7 : การให้บริการด้านอาหาร
เน้นวัตถุดิบจากหมู่บ้าน

ภาพที่ 8 : การจัดอาหาร โดยใส่ปืนโต

ภาพที่ 9 : บ้านพักในลักษณะ Home Stay

ภาพที่ 10 : บ้านพักที่จัดแยกไว้ในสวนเกษตร

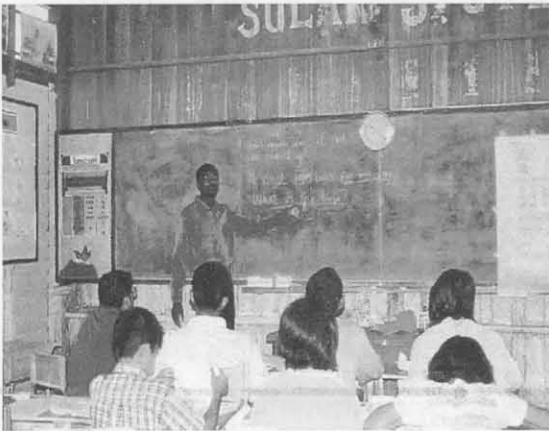
ภาพประกอบการพัฒนามาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาพที่ 11 : ให้ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการ
ทางการท่องเที่ยว

ภาพที่ 12 : สมาชิกประชุมเพื่อกำหนด
มาตรฐานการให้บริการ

ภาพที่ 13 : เสริมทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ

ภาพที่ 14 : ศึกษาดูงาน ณ บ้านท่าด่าน
จังหวัดนครนายก

ภาพที่ 15 : สมาชิกร่วมกันสรุปงานใน 1 ปีที่ผ่านมา

ภาพที่ 16 : นำเสนอผลการดำเนินงานใน 1 ปี

บทที่ 4

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านถ้ำผึ้ง ตำบลต้นขวน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเป้าหมายในการยกระดับการให้บริการทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้ชุมชนช่วยกันสร้างระบบและตัวชี้วัดมาตรฐานของการให้บริการด้านต่าง ๆ ซึ่งหากชุมชนสามารถสร้างระบบดังกล่าวได้ จะทำให้ชุมชนมีความมั่นใจในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น นักท่องเที่ยวจะมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้น การวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนทุกคน โดยให้ชุมชนเป็นผู้คิด และกำหนดมาตรฐานการให้บริการ ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด และเป็นผู้สร้างระบบกลไกการประเมินในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อใช้โครงการวิจัยเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ชุมชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เดินทางไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ เรียนรู้จากชุมชนอื่นหลายครั้ง โดยคาดหวังว่าชุมชนจะสามารถประยุกต์แนวคิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาอื่น ๆ ได้ในโอกาสต่อไป

จากการดำเนินงานการวิจัยพบว่า ชุมชนสามารถสร้างมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยวของชุมชนได้โดยมีรายละเอียดปรากฏในบทที่ 3 และมาตรฐานของชุมชนสอดคล้องกับกรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐาน ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) ที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้กำหนดขึ้น และประกาศใช้เมื่อเดือนตุลาคม 2546 (โดยมีรายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ก) ซึ่งเป็นการยืนยันว่าหากมีกระบวนการที่ดีแล้ว ชุมชนสามารถเรียนรู้และสร้างงานที่มีคุณภาพได้

คุณค่าที่ยิ่งใหญ่ของการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี ณ บ้านถ้ำผึ้ง คือ ผลตอบแทน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชน ทั้งด้านการเพิ่มทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการคงอยู่อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของทรัพยากรธรรมชาติ โดยปรากฏผลลัพธ์ที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

1.1. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการบริการด้านต่าง ๆ ของชุมชนในระดับมากที่สุด ร้อยละ 53.91 ระดับมากร้อยละ 41.25 และ ระดับปานกลางร้อยละ 4.74 โดยไม่ปรากฏความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจ หรือพึงพอใจน้อย

1.2. เมื่อจำแนกเป็นรายการพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการบริการด้านที่พักมากที่สุด (ร้อยละ 91.68) และการบริการอาหารเป็นลำดับสอง (ร้อยละ 90.10) และการบริการนำเที่ยวเป็นลำดับสาม (ร้อยละ 87.52)

1.3. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 42.57) และระดับมาก (ร้อยละ 57.43)

โดยภาพรวมสามารถสรุปได้ว่าการเข้าร่วมโครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนทำให้การบริการทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชนบ้านถ้ำผิงดีขึ้นอย่างชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวมีความประทับใจ และมีความพึงพอใจในการบริการที่ได้รับเป็นอย่างดี

2. ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของชุมชนในการทำโครงการนำร่องด้านการท่องเที่ยว

จากการประเมินแบบมีส่วนร่วมโดยการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล พบว่าการท่องเที่ยวทำให้บ้านถ้ำผิงประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยเฉพาะในส่วนของชุมชนได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านนำร่องด้านการท่องเที่ยว 3 ประการ คือ

2.1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าป่าไม้มีพื้นที่และความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น สังเกตได้จากการมีสัตว์ป่าชุกชุม และมีสัตว์ป่าหายากปรากฏให้เห็นมากขึ้น และผลดังกล่าว ทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ในการปลูกป่ามากกว่า 150,000 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาท) และทำให้ชุมชนได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวในปี 2547

2.2. การพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับชุมชน พบว่า ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยรับจากการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยตรง และรายได้จากการปันผลของกลุ่ม แต่ส่วนที่กลุ่มท่องเที่ยวภูมิใจมากคือความสามารถในการกระจายรายได้แก่ชุมชนทั้งประเภทร้านค้าต่าง ๆ และการที่สามารถจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรได้ในราคาที่ดีขึ้น การที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนเพิ่มขึ้นมากกว่าหมื่นคนในปี 2547 ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้นเป็นอย่างมาก

2.3. การสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรักถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า เยาวชนโดยเฉพาะนักเรียนโรงเรียนบ้านถ้ำผิงมีกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม และร่วมกิจกรรมกับกลุ่มท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ และสร้างสรรค์ผลงานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน และมีความภูมิใจในชุมชนบ้านเกิดของตนเองยิ่งขึ้น

3. ผลลัพธ์อื่น ๆ

การร่วมรับผิดชอบโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว และร่วมในโครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนทำให้ชุมชนได้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อีกหลายประการด้วย

3.1. การได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังมีรายละเอียดปรากฏในหน้า 53-54

3.2. การมีโอกาสนในการพัฒนาคนในชุมชนทั้งในระดับผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จะมีโลกทัศน์กว้างขึ้น มีความสามารถในการบริหาร และการจัดการด้านต่าง ๆ มากขึ้น การสื่อสารกับบุคคลทั่วไปดีขึ้นมาก มีการพัฒนาด้านบุคลิกภาพต่าง ๆ ดีขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำได้รับการยอมรับที่ชัดเจนจากการได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรในพื้นที่อื่นเพิ่มขึ้น

3.3. การเพิ่มทุนทางสังคมและการสร้างพลังชุมชน ซึ่งเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มท่องเที่ยวโดยตรง และความรู้ที่ภูมิปัญญาที่ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ตลอดจนการได้รับรางวัลต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งรางวัลจากกรมพัฒนาชุมชน รางวัลลูกโลกสีเขียวของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และความภูมิใจที่ยิ่งใหญ่เกิดขึ้นเมื่อสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จเยือนบ้านถ้ำผึ้งเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2547

3.4. การเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีคณะนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าศึกษาดูงานในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากสถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งผู้เข้าศึกษาดูงานจะมีทั้งจากภาคกลาง ภาคใต้ ทั้งในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดอื่น ๆ

ความรู้ที่โดยรวมของชาวถ้ำผึ้ง คือความภาคภูมิใจที่การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้สร้างสิ่งดี ๆ แก่บ้านหมู่บ้าน ซึ่งปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ของประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

- การเสด็จของพระพี่นาง ๆ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2547 ทำให้คนรู้จักบ้านถ้ำผึ้งไปทั่วประเทศ
- การได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ตำบลเขียวขจี รวมทั้งรางวัลต่าง ๆ
- หมู่บ้านออกรายการโทรทัศน์หลายครั้ง
- โรงเรียนบ้านถ้ำผึ้งมีคนรู้จักมากขึ้น
- คนรวมกลุ่มกันได้ มีความสามัคคี กลุ่มเข้มแข็งขึ้น
- ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น
- รู้จักคนทั่วไป สามารถแลกเปลี่ยนความรู้กัน ได้เกิดความรู้รอบตัวมากขึ้น
- หมู่บ้านพัฒนาเร็ว มีความเจริญ สะอาด และปลอดภัย
- คนในชุมชนมีจิตสำนึกรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรักบ้านเกิดของตนเอง

- ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น
- ลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตร โดยเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ
- สมาชิกเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการ
- สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับการอบรมมาพัฒนาตนเอง และบริหารจัดการในครอบครัวตัวเองได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำเพื่อกลุ่มท่องเที่ยวอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะ

แม้ที่ผ่านมารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านถ้ำผึ่งจะปรากฏคุณประโยชน์แก่ชุมชนอย่างมหาศาล แต่ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับผู้นำและความเข้มแข็งของชุมชนเป็นสำคัญ ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของชุมชนในหน้า 48 และการสรุปผลการเรียนรู้ของชุมชนในหน้า 58 – 59 จะต้องมีประสานต่อแนวคิด อุดมการณ์ และกิจกรรมการพัฒนาให้ต่อเนื่อง ประกอบกับการท่องเที่ยวที่มีภาพที่สัมพันธ์โดยตรงกับการสร้างรายได้เป็นเงินและวัตถุ จึงเป็นความเปราะบางทางอุดมการณ์และเป้าหมายของการพัฒนาที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ซึ่งผืนกระแสนการท่องเที่ยวในระบบทุนนิยมทั่วไป ดังนั้นชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเตรียมการด้านต่าง ๆ ดังนี้

ก. ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

1. เตรียมผู้สืบทอดด้านการนำกลุ่มและชุมชนที่เข้มแข็งและมีศักยภาพ เพื่อปฏิบัติงานต่อจากผู้ใหญ่บุญทัน บุญชูคำ และนายสุริยา กงชนะ คณะผู้สืบทอดควรได้มีการฝึกทักษะด้านการสื่อสารการพัฒนาบุคลิกภาพ และการสานต่อเจตนารมณ์ของกลุ่ม ตลอดจนมีความพร้อมที่จะเสียสละ อุทิศเวลาให้กับงานส่วนรวม

2. พัฒนาความเข้มแข็งและความรู้ด้านข้อมูล และทักษะการสื่อสารสำหรับผู้นำเที่ยวเพิ่มเติม ตลอดจนจัดผู้นำเที่ยวที่มีศักยภาพและความหลากหลายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนควรมีบทบาทในการนำเที่ยวมากขึ้น

3. ควรมีการขยายฐานสมาชิก และผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวสู่กลุ่มเยาวชนเพิ่มขึ้น โดยมีมาตรการจูงใจ และให้รับผิดชอบในกิจกรรมที่เหมาะสมทั้งในส่วนกิจกรรมที่มีอยู่เดิมหรือสร้างกิจกรรมใหม่ เพื่อใช้ในการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเยาวชนและเตรียมฐานผู้สืบทอดการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

4. ควรใช้มาตรฐานการให้บริการที่สร้างขึ้นในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และขยายการสร้างมาตรฐานด้านแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ระบบมาตรฐานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข. ด้านการพัฒนาและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิงส่วนใหญ่มีความเปราะบางทางระบบนิเวศ โดยเฉพาะถ้ำน้ำตก และพันธุ์พืชหายากประเภทกล้วยไม้ป่า ว่านค้างคาว (ดอกไม้สีดำ) ปาล์มราหู เตยภูเขา ฯลฯ เพื่อรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการ ดังนี้

1. ครู นักเรียน โรงเรียนบ้านถ้ำผิง และชุมชนควรจัดหลักสูตรท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่าง ๆ และทำการกำหนดมาตรฐานในการดูแลรักษาทรัพยากรในถ้ำ มาตรการและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ในการเที่ยวถ้ำให้ชัดเจนก่อนเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม

2. ชุมชนควรจัดให้มีแปลงเพาะเลี้ยง และขยายพันธุ์พืช เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเป็นการเฉพาะ และห้ามนำพันธุ์พืชจากป่ามาเพาะขายโดยตรง

3. ชุมชนควรดำเนินมาตรการในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และรักษาวัฒนธรรมชุมชนอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

ค. ด้านการรักษาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะส่วนราชการระดับอำเภอ ตำบล ควรให้การสนับสนุน ดูแลบ้านถ้ำผิงในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ดำเนินการให้ที่พักชุมชนบ้านถ้ำผิงผ่านการรับรองมาตรฐานประเภทที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) ของสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

3. พัฒนาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักอื่น ๆ ในเขตอำเภอพนมและบ้านตาขุน

4. สนับสนุนให้ชุมชนมีความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้และศึกษาดูงานด้านการพัฒนาชุมชน และการท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะทั้งหลายมีเป้าหมายให้การท่องเที่ยวบ้านด้าฝั่งมีความยั่งยืน แต่จะเป็นจริงได้
ย่อมต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจในหลักการของการพัฒนาที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน การมีส่วนร่วมและ
กระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือ มุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข แวดล้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ
ที่สมบูรณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการสืบสานและอนุรักษ์อย่างรู้คุณค่า มีความ
มั่นคงในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์ และยึดหลักคุณธรรมเป็น
ภูมิคุ้มกันการทำงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตลอดไป

ภาคผนวก ก

บันทึกเรื่องเล่าผู้ใหญ่บ้านบุญทัน บุญชูคำ เนื่องในโอกาสที่
สมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
เสด็จเยี่ยมชมบ่อน้ำคั้นทรายจูด วันที่ 8 เมษายน 2547

วันที่ 8 เมษายน 2547 เวลาประมาณ 15.00 น. ผู้ใหญ่ ๆ ได้รับโทรศัพท์จากนายอำเภอพนมให้รีบไปที่บ่อน้ำคั้นทรายจูด เนื่องจากสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ฯ เสด็จชมสถานที่ดังกล่าว ทำให้ผู้ใหญ่ ๆ ตื่นเต้นมาก รีบแต่งตัวแล้วเดินทางออกไปทันที พอถึงสี่แยกป้อมตำรวจบ้านถ้ำผิงปรากฏว่า ตำรวจปิดเส้นทางการจราจร ไม่ยอมให้ผ่าน ดังนั้นผู้ใหญ่ ๆ จึงบอกแก่ตำรวจว่า “ทางอำเภอให้ผมเฝ้ารับเสด็จที่บ่อน้ำคั้นทรายจูด” ทางตำรวจก็เปิดทางให้ผ่าน จากนั้นเมื่อมาถึงทางเข้าบ่อน้ำคั้นทรายจูด ก็ถูกตำรวจชายแดนปิดเส้นทางการจราจร เนื่องจากขณะนั้นสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ฯ ได้เสด็จถึงบ่อน้ำคั้นทรายจูดแล้ว ทำให้ผู้ใหญ่ ๆ ต้องแนะนำตัวกับตำรวจชายแดนอีกครั้ง จากนั้นทางตำรวจเปิดทางให้ผู้ใหญ่ ๆ เข้าไป เมื่อไปถึง ทั้งนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่างเรียกให้ผู้ใหญ่ ๆ เข้าไป แล้วแนะนำว่า เป็นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ที่นี้ จากนั้นสมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ ทรงเรียกเข้าไปเฝ้าใกล้ ๆ แล้วทรงตรัสถามว่า
สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ : “ การจัดการท่องเที่ยวที่นี่ทำอย่างไร ”

ผู้ใหญ่บ้าน : “ การจัดการท่องเที่ยวที่นี่ทำด้วยชาวบ้านที่มีการรวมตัวกัน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้ใช้ประโยชน์ได้มากและนานที่สุด เช่น ป่าต้นน้ำ บ่อน้ำคั้นทรายจูด ซึ่งชาวบ้านเริ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ปัจจุบันนี้เหลือพื้นที่ประมาณ 340 กว่าไร่ ส่วนพื้นที่บ่อน้ำคั้นทรายจูด ซึ่งแต่ก่อนเป็นทุ่งหญ้า และชาวบ้านรวมตัวกันอนุรักษ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 จนกลายเป็นป่าที่เกือบสมบูรณ์ ซึ่งลักษณะของบ่อน้ำคั้นทรายจูดจะเป็นแรงดันของน้ำหรืออากาศที่เกิดจากพื้นดิน เมื่อคนลงไปจะทำให้ลอยตัวอยู่ได้ ”

นายอำเภอ : “ อีกผิงเป็นบ่อที่จูด ถ้าคนลงไปแล้วจะมีลักษณะคล้ายเหมือนถูกทรายจูดลงไป ”

สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ : “ ถ้าจันนายอำเภอก็ลงไปให้ดูหน่อยซิ ” นายอำเภอลงไปทั้งเครื่องแบบเมื่อลงไปบ่อที่หนึ่งก็ลงไปเพียงแค่หัวเข่า

สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ : “ จันนายอำเภอเดินลงไปอีกบ่อซิ ”

จากนั้นนายอำเภอก็เดินลงไปที่สอง ปรากฏว่า จมลงไปถึงเอว ท่านนายอำเภอรีบคว้า กิ่งไม้เอาไว้ แล้วก็ขึ้นจากบ่อ

สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ : “แล้วบ่อไหนเป็นบ่อน้ำคันละ”

ผู้ใหญ่บ้าน : “ทางนี้ครับพระองค์”

สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ : “ผู้ใหญ่ลองลงไปที่บ่อน้ำคันสิ”

ผู้ว่าราชการจังหวัด : “ท่านสั่งให้ลง ผู้ใหญ่ก็ลงนะ”

จากนั้นผู้ใหญ่ลงไป มีความรู้สึกว่ามีแรงดันทำให้ตัวเราลอยอยู่ได้ สมเด็จพระพี่นางเธอฯ ทรงตบมือ แล้วเรียกให้ขึ้นมาเผ้า และทรงถามต่อว่า

สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ : “ชาวบ้านรักษาป่ากันอย่างไร”

ผู้ใหญ่บ้าน : “ชาวบ้านเสียสละทรัพย์สิน ที่ดิน คนละ 10-20 ไร่ แล้วรวมกันให้เป็นป่าต้นน้ำจากนั้นก็อนุรักษ์ รักษาเอาไว้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 จนถึงปัจจุบัน ส่วนน้ำคันทรายคูอนุรักษ์เมื่อปี พ.ศ. 2527 ”

สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ : “ดีแล้วผู้ใหญ่ เวลาประชุมบอกชาวบ้านด้วยว่าชาวบ้านหรือคนที่คิดรักษาป่าไม่ค่อยมี มีแต่คนที่ทำลายทั้งนั้น ฉะนั้น การกระทำของชาวบ้านหรือการกระทำของผู้ใหญ่เป็นสิ่งที่ดีและเป็นตัวอย่างแก่หมู่บ้านอื่นต่อไป แล้วบอกชาวบ้านด้วยว่าข้าพเจ้าฝากความคิดถึงชาวบ้านทุกคน และขอให้ช่วยกันรักษาสิ่งนี้เอาไว้กันมาก ๆ และนาน ๆ ด้วยให้ถึงลูกถึงหลาน ถ้าข้าพเจ้ามีโอกาสข้าพเจ้าจะกลับมาเยี่ยมอีก และทรงถามต่อว่า น้ำในบ่อนี้จะไหลไปถึงที่ไหน”

ผู้ใหญ่บ้าน : “จากบ่อตรงนี้ จะไหลต่อไปยังคลองบางเลา แล้วเข้าไปยังถ้ำน้ำลอด”

สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ : “ถ้ำน้ำลอดเป็นอย่างไร”

ผู้ใหญ่บ้าน : “ถ้ำน้ำลอดเป็นภูเขา 1 ลูก ทะลุอีกฝั่ง และมีคลองไหลเข้าไปในถ้ำทะลุอีกฝั่ง”

(ท่านสนใจ อยากให้ผู้ใหญ่บ้านพาไปชมอีก แต่เวลาใกล้จะมีคแล้ว จึงไว้โอกาสหน้า)

สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ : “ผู้ใหญ่ดูแลสิ่งนี้ให้ดี ๆ นะ ถ้าข้าพเจ้ามีโอกาสจะกลับมาเยี่ยมใหม่”

จากนั้นท่านก็เสด็จกลับแต่ให้ผู้ใหญ่บ้านเดินตามหลังและตรัสถามมาเรื่อย ๆ

สมเด็จพระพี่นางเธอ ฯ : “การทำท่องเที่ยวของชาวบ้าน ทำอย่างไร”

ผู้ใหญ่บ้าน : “ชาวบ้านรวมตัวกัน จัดบ้านพักบนบ้าน ทำแบบ Home stay ให้แขกมาพัก กินอาหารพื้นบ้าน ก่อนนอนก็จะนั่งคุยแบบที่แบบนั่งให้คิดว่า แขกเป็นเสมือนญาติพี่น้องของเราเอง”

ท่านทรงถามมาถึงรถและหีบหีบเหรียญที่เป็นรูปพระองค์ 1 เหรียญ แล้วตรัสว่า
สมเด็จพระที่นั่งนางเธอ ฯ : “ให้เก็บรักษาไว้ให้ดี ๆ เป็นที่ระลึกจากข้าพเจ้า”

วันที่ 6 พฤษภาคม 2547 ผู้ใหญ่ ฯ นำเรื่องนี้แจ้งให้ชาวบ้านในหมู่บ้านทราบ ทำให้ชาวบ้าน
ดีใจและภูมิใจมาก และให้สัญญาว่าจะร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติ จะรักษาสิ่งนี้
เท่ากับชีวิต

ภาคผนวก ข

รายชื่อสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านลำผึ่ง หมู่ที่ 5 ต. ดันยวน อ. พนม จ. สุราษฎร์ธานี

สมาชิก มีสมาชิกเก่า 47 คน และสมาชิกใหม่ 26 คน รวมทั้งหมดมีสมาชิก 73 คน

รายชื่อสมาชิกเก่า

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หุ้นละ	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
1	นายผ่อง หนูบุญ	99 ม.5 ต.ดันยวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	7	700
2.	นางสาวกนกวรรณ เวชวิมล	37 ม.5 ต.ดันยวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	6	600
3.	นายพงศ์สวัสดิ์ เวชวิมล	37 ม.5 ต.ดันยวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	3	300
4.	นางสุพรรณิ สุคันธเมธ	31 ม.5 ต.ดันยวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
5.	นายอำเภอ พลภักดี	126 ม.5 ต.ดันยวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
6.	นายคณิง พันธรังษิ	108 ม.5 ต.ดันยวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
7.	นางปทุม ทิงมณี	24 ม.5 ต.ดันยวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
8.	นายสุรพงศ์ สายแก้ว	233 ม.5 ต.ดันยวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
9.	นายไสว ศรรัตน์	9 ม.5 ต.ดันยวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
10.	นายสุริยา กงชนะ	91 ม.5 ต.ดันยวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หุ้นละ	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
11.	นางเขาวภา กงชนะ	91 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
12.	นางสาวพีระชา มุติ	321 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
13.	นายธีระ รอคเจริญ	263 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
14.	นางฉวีวรรณ บุญญะ	12 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
15.	นายชวน รัตนูปกรณ์	100 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
16.	นายจวน นาคจิตร	115 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
17.	นางสมลดา นาคจิตร	39 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
18.	นางทิพมณี กงชนะ	294 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
19.	นายอนันต์ สัมพันธ์	44 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
20.	นายบุญทัน บุญชุคำ	182 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	7	700
21.	นางสาวเขवालักษณ์ รัชชะ	122 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	5	500
22.	นายสุชาติ อยู่สกุล	16 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
23.	นายชลธิชา อยู่สกุล	143 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
24.	นายโกวิท อยู่สกุล	216 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
25.	นางถนอมศรี สัมพันธ์	7 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	3	300
26.	นายฉลอง บุญญะ	12 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
27.	นายประพันธ์ หนูนุญ	239 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หุ้นละ	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
11.	นางสุภา ธารายศ	41 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
12.	นายสุพล รักกะเป่า	ไม้ทราบบ้านเลขที่ ม.4 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
13.	นางสาวนัยนา เพชรชนะ	32 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
14.	นางวรรณดี สุวรรณศักดิ์	70 ม.3 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
15.	นายคูสิต เพชรชนะ	79/1 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
16.	นายศิริ รุมจิตย์	109 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
17.	นายมณี ทองมั่ง	26 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
18.	นายสาวัฒน์ ทองฤทธิ์	31 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
19.	นางปราณี ฉิมบ้านคอน	283 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
20.	นายสุพรรณ ธารายศ	27 ม.4 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
21.	นางวนิดา แซ่ตัน	24 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	5	500
22.	นายสุนทร แดงกุล	80 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
23.	นางปรีชา คำแดง	163 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
24.	นายเมียน ชูตัน	8 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
25.	นายวินัย ชูตัน	8 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
26.	นายรัช ฤทธิกุล	261 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หุ้นละ	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
45.	นายเชาวลิตร์ สุเวช	124 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
46.	นายอนันต์ ช่วยพัฒนา	313 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
47.	นางสมศรี กงชนะ	114 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	5	500

รายชื่อสมาชิกใหม่

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หุ้นละ	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
1.	นายเจริญ นาคพิงกาณจน์	23 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
2.	นางรจนา นาคพิงกาณจน์	23 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
3.	นางเพ็ญศรี รุ่งจิตย์	109 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
4.	นายลิขิต ธารายศ	76 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
5.	นางจารีย์ ขลิกล้า	48 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
6.	นายวิรัช นำชัยวัฒนา	ไม่ทราบบ้านเลขที่ ต.เขาวง อ. บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี	100	5	500
7.	นายสาคร ช้อยเจริญ	42 ม.4 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
8.	นายสุวรรณ แดงกุล	213 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
9.	นางเดือนใจ นาคขวัญ	15 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
10.	นางอำพรพรณ เพชรชนะ	79 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หุ้นละ	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
28.	นายประสิทธิ์ กงชนะ	112 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
29.	นายประเจิด อยู่สกุล	165 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
30.	นางเขาวลัักษณ์ อยู่สกุล	122 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
31.	นายสนธยา อยู่สกุล	143 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
32.	นายสุริยา เฟ็งจันทร์	105 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
33.	นายวิชชัย มุสิก	173 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
34.	นายปรีชา หนูบุญ	99 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
35.	นายนพรัตน์ เคชโกศล	55 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	10	1,000
36.	นางสาวเอกอมร จันทร์ศิริ	55 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	10	1,000
37.	นายวีระพล ทองสุข	66 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
38.	นายศรีสุนทร สัมพันธ์	300 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	1	100
39.	นายนิพนธ์ เรืองอุไร	6 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	5	500
40.	นายสุชิน ช่วยชนะ	295 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
41.	นางสุมาลี บ้านเพ็ง	42 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	3	300
42.	นางสุภาพ เกตุพงศ์พันธ์	277 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	3	300
43.	นายวิลยา รอคเจริญ	90 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200
44.	นายเจษฎา พลภักดี	126 ม.5 ต.คันขวน อ. พนม จ.สุราษฎร์ธานี	100	2	200

ภาคผนวก ค

**กรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐาน
ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay)
สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
ประกาศใช้ ตุลาคม 2546**

1. ตัวชี้วัดด้านที่พัก

1.1. โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง โครงสร้างบ้านมีความมั่นคง หมายถึง ลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

- 1) ตัวบ้านมั่นคงแข็งแรง ไม่อยู่ในสภาพชำรุด และเสี่ยงต่ออันตรายจากการใช้สอย
- 2) วัสดุที่ใช้ก่อสร้างบ้านแข็งแรงซึ่งไม่ควรใช้ไม้ไผ่ หรือฝาขัดแตะหรือใบไม้เป็นวัสดุ เว้นแต่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ซึ่งจะต้องอยู่ในสภาพที่แข็งแรง

1.2. บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงสว่างส่องเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับ และมีหลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้

1) ลักษณะบ้านที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และไม่มีกลิ่นอับ หมายถึง ห้องต่าง ๆ ของบ้าน ออกแบบให้ลมผ่านได้ทุกจุด เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องครัว และห้องน้ำ ในขณะที่เดียวกันต้องมีความปลอดภัยควบคู่ไปด้วย

2) หลังคากันน้ำฝนได้ หมายถึง วัสดุที่ใช้มุงหลังคาควรเป็นกระเบื้อง หรือสังกะสี และหากเป็นวัสดุอื่น จะต้องไม่มีรอยร้าว / ซึมลงตัวบ้านเมื่อฝนตก หรือหากตรวจพบว่ามีรูรั่วก็ควรซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิม

1.3. มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชน และเครื่องนอนที่สะอาด

ที่นอน หมายถึง ที่นอนที่จัดไว้สำหรับนักท่องเที่ยวอาจเป็นฟูกหรือเตียง หรือฟูกอย่างเดี๋ยวกก็ได้ โดยทำจากวัสดุดีที่ตี ส่วนประเภทของห้องพักอาจมีห้องเดี่ยว ห้องคู่ หรือห้องรวมตามสภาพของบ้าน

เครื่องนอน หมายถึง อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้นอน ได้แก่ ที่นอนหรือฟูก ผ้าปู หมอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม อาจจะมีโต๊ะเครื่องแป้ง กระจกและควรมีม่านหน้าต่างทุกบาน และควรมีพัดลมด้วย และที่สำคัญอุปกรณ์เครื่องนอนต้องสะอาด

1.4. มีห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด

ห้องน้ำและห้องส้วมที่ถูกลักษณะมี 2 ลักษณะ คือ

1) ห้องน้ำและส้วมอยู่ในห้องเดียวกัน และ

2) ห้องน้ำและส้วมอยู่แยกกัน

ไม่ว่าจะเป็นลักษณะใด ควรปฏิบัติดังนี้

- ส้วมควรเป็นส้วมซึมหรือวัสดุที่สามารถทำความสะอาดได้ง่าย มีที่รองน้ำที่ใช้ราดหลังใช้ส้วมแยกต่างหากจากตุ่มอาบน้ำ หรืออาจมีหัวฉีดน้ำทำความสะอาดกรณีใช้น้ำประปา

- พื้นหลังควรปูกระเบื้องที่สามารถทำความสะอาดง่าย และมีความลาดเอียงให้น้ำไหลลงในท่อน้ำทิ้งได้ง่าย

- มีตุ่มน้ำ หรือที่รองน้ำและน้ำที่สะอาด หากในชุมชนมีน้ำประปาอาจมีฝักบัว และเครื่องทำน้ำอุ่นด้วยก็ได้

- มีสบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ผ้าเช็ดตัว สำรองไว้ในห้องน้ำ กรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้นำติดตัวมา และควรมีที่แขวนหรือราวในห้องน้ำด้วย

- ประตูห้องน้ำมีล็อกและการปิดเปิดอยู่ในสภาพดี และปลอดภัย ไม่มีรู และรอยรั่ว หรือช่องที่มองเห็นได้จากภายนอก มีสวิตช์ไฟฟ้าหรือที่จุดไฟให้ความสว่าง

1.5. มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน และอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้ง เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก

มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าพัก หมายถึง ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม จะต้องเปลี่ยนใหม่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าพัก ถ้าผ้าห่มเป็นผ้าวมควรซักปลอกผ้าวมด้วย แต่ในระหว่างที่แขกเข้าพัก อาจไม่ต้องเปลี่ยนปลอกหมอน ผ้าปูที่นอนทุกวันก็ได้ เว้นแต่มีความจำเป็นหรือแขกที่ต้องการ

1.6. มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

การกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หมายถึง บริเวณบ้านหรือภายในบ้านอาจมีแมลงหรือสัตว์บางชนิด เช่น แมลงสาบ หนู ยุง มด เป็นต้น การกำจัดไม่ควรใช้สารเคมีที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเจ้าของบ้านและแขกที่มาพัก แต่ควรหาวัสดุและอุปกรณ์ที่เป็นสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเป็นภูมิปัญญา เช่น สมุนไพร เครื่องดักสัตว์ เป็นต้น

1.7. มีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน

การดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณรอบ ๆ บ้าน หมายถึง การดูแลเอาใจใส่รายละเอียดต่าง ๆ บริเวณบ้าน เช่น สวนหย่อม สวนครัว ต้นไม้ ร่องน้ำ ควรมีการปลูกต้นไม้ เช่น ดอกไม้ ไม้ประดับ ไม้ผล เพิ่มหากมีที่พอ มีที่นั่งเล่นบริเวณลานบ้าน นอกจากนี้ควรทำความสะอาดสิ่งที่อยู่บริเวณบ้านอยู่เสมอ ไม่ควรมีที่น้ำขังที่เป็นแหล่งเพาะยุง หากมีตุ่มน้ำฝนควรมีฝาปิด

2. ตัวชี้วัดด้านอาหารและโภชนาการ

2.1. มีอาหารปรุงมาอย่างดี

อาหารที่ปรุงมาอย่างดี หมายถึง ชนิดของอาหาร เครื่องปรุง รสชาติของอาหารที่ทำ และ ขั้นตอนการปรุงอาหารต้องพิถีพิถัน สะอาดและถูกหลักโภชนาการ

ชนิดของอาหาร ควรเป็นอาหารพื้นบ้านซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เช่น แกงเห็ดของภาคใต้ แกงอ่อมของภาคอีสาน แกงฮังเลของภาคเหนือ เป็นต้น

เครื่องปรุง ควรเป็นสิ่งที่หาได้ในพื้นที่เป็นหลัก และใช้พืชผักสวนครัวหรือของในชุมชน โดยเน้นความสด สะอาด และควรเป็นพืชผักปลอดสารพิษ

รสชาติอาหารควรเป็นรสชาติที่ไม่จัดเกินไป หรือหากเป็นนักท่องเที่ยวคนไทยควรสอบถาม เกี่ยวกับความชอบก่อนปรุง ทั้งนี้การปรุงทุกขั้นตอนต้องเน้นสะอาด

2.2. ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย

ภาชนะที่เกี่ยวกับการปรุงทุกชนิด งาน ถ้วย ชาม ต้องสะอาด และต้องมีชั้นกลางสำหรับ ตักอาหารทุกครั้ง ภาชนะต่าง ๆ ที่ใช้ปรุงอาหารและใช้รับประทานอาหารจะต้องทำความสะอาด และล้างด้วยน้ำสะอาด โดยใช้น้ำยาล้างจานโดยเฉพาะ ห้ามใช้ผงซักฟอกล้างโดยเด็ดขาด และหลังจากล้าง ควรคว่ำไว้ให้แห้งก่อนเก็บ สำหรับแก้วคิมน์น้ำจะต้องใส สะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็นคาวและควรแยกล้างต่างหาก

2.3. ครัวอยู่สภาพที่สะอาด ไม่มีกลิ่น

ห้องครัวอยู่ในตัวบ้าน หรือแยกออกจากตัวบ้านก็ได้ แต่หมั่นควรทำความสะอาดอยู่เสมอ โดยเฉพาะหลังจากการปรุงอาหารทุกครั้ง

2.4. อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ

ตู้กับข้าวในห้องครัวและอุปกรณ์เครื่องปรุง เช่น พริก กระเทียม กะปิ น้ำปลา ปลาร้า เกลือ ฯลฯ ต้องเก็บให้มีมิดชิดมีฝาปิดและกันแมลงได้ด้วย ส่วนอุปกรณ์ต่าง ๆ ในครัวควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) เตา อาจเป็นเตาแก๊ส หรือเตาด่านก็ได้ ซึ่งต้องอยู่ในสภาพที่สะอาดและปลอดภัย หมั่นตรวจสอบอุปกรณ์ของเตาที่อาจชำรุดเพื่อมิให้เกิดอันตรายในขณะที่ปรุงอาหาร
- 2) ตู้กับข้าว ควรมีฝาปิดเปิดได้สะดวกและสะอาด กันแมลงได้ และมีรูระบายอากาศถ่ายเทได้
- 3) อุปกรณ์และเครื่องปรุงต่าง ๆ ในครัว เช่น พริก กระเทียม หอม กะปิ น้ำปลา ปลาร้า ควรเก็บไว้ในภาชนะที่สะอาดและมีฝาปิด
- 4) หากมีตู้เย็นจะต้องดูแลทำความสะอาดอยู่เสมอ และใช้เก็บอาหารและเครื่องคิมอย่างเหมาะสม โดยอาหารที่มีกลิ่น ให้ใช้ถุงพลาสติก หรือกล่องปิดมิดชิด ส่วนอุณหภูมิควร

อยู่ที่ 5 องศาเซลเซียส หรือน้อยกว่านั้น เมื่อสังเกตดูว่า มีน้ำแข็งเกาะมาก ควรกดปุ่ม ละลายน้ำแข็งนั้นทันที

2.5 มีน้ำคั้นและน้ำใช้ที่สะอาด

น้ำคั้น หมายถึง น้ำที่จะนำมาใช้คั้นตลอดเวลาที่บ้าน ต้องเป็นน้ำที่สะอาด หากเป็นน้ำ ประปา ถ้าไม่แน่ใจควรต้มในภาชนะที่สะอาดก่อนบรรจุขวด หรือภาชนะอื่น ๆ และหากเป็นน้ำฝน ที่รองไว้ในตุ่ม ต้องแน่ใจว่าหลังคาที่บ้านสะอาดจริง สังเกตสีไม่เป็นสนิม ไม่มีฝุ่นละอองเกาะ และ เก็บไว้ในตุ่มที่สะอาดมีฝาปิดมิดชิด

น้ำใช้ หมายถึง น้ำที่ใช้อาบน้ำและซักล้างหากมีใช้น้ำประปา จะต้องผ่านการทำน้ำให้สะอาด เช่น ใช้สารส้ม หรือ กรอง โดยดูแลภาชนะทุกชนิดที่บรรจุต้องสะอาด ไม่มีลูกน้ำหรือสัตว์น้ำ ตลอดจน ตะไคร่น้ำเกาะติดภาชนะนั้น

2.6. มีร้านอาหารในชุมชน

ในการบริการอาหารของเจ้าของบ้านสำหรับนักท่องเที่ยวอาจมีเพียงอาหารเช้า หรือบางมือ เท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีร้านอาหารในชุมชน คอยให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารตามสั่ง หรือ ร้านขายข้าวแกง และร้านอาหารดังกล่าวควรเป็นเครือข่ายในชุมชนที่ร่วมมือกันต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องร่วมมือในเรื่องของความสะอาดของอาหาร ร้าน และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญราคาปกติไม่แพงจนเกินไป นอกจากนี้ ควรมีบริการที่ยิ้มแย้มแจ่มใส และน่าประทับใจ

3. ตัวชี้วัดด้านความปลอดภัย

3.1. มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย

ควรมีการจัดให้มีเวรยามเฝ้าระวังและดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวโดยมีตารางเวรยามชัดเจน และอาจมีหัวหน้าซึ่งเป็นผู้นำในชุมชนเพื่อรับผิดชอบ มีการอบรมและฝึกปฏิบัติให้กับ เวรยามเมื่อมีเหตุร้าย และขอความร่วมมือให้ทุกคนในชุมชนสอดส่องดูแลคนแปลกหน้า และรีบ แจ้งผู้เป็นเวรยามทันทีเมื่อมีเหตุร้าย

3.2. มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่

เครื่องมือ หมายถึง อุปกรณ์หรือสิ่งจำเป็นที่ใช้เพื่อติดต่อเจ้าหน้าที่ ตำรวจ ทหาร พยาบาล สาธารณสุข พนักงานดับเพลิง ในกรณีที่เกิดเหตุร้าย เช่น นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ จี๋ ปล้น และอื่น ๆ เครื่องมือวัดดังกล่าวได้แก่ โทรศัพท์ โทรสาร วิทยุ เป็นต้น ซึ่งควรจะมีอย่างใด อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างก็ได้ โดยสามารถใช้อุปกรณ์สื่อสารต่าง ๆ ดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง และ ควรมีการฝึกอบรมโดยใช้สถานการณ์จำลองเพื่อความปลอดภัยในการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง

3.3. มีการเตรียมความพร้อม เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

การปฐมพยาบาลเบื้องต้น หมายถึงเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย ถูกแมลงสัตว์ ค่อย และอุบัติเหตุต่าง ๆ ควรมีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้ ก่อนนำส่งสถานพยาบาล เช่น การห้าม เลือด การปั๊มหัวใจ การประคบ การทำแผล นอกจากนี้ควรมียาสามัญประจำบ้านและที่เก็บยา คังกล่าวอย่างเหมาะสมและหาง่าย อาจมีตู้ยาเฉพาะติดตั้งไว้ในจุดที่มองเห็นในบ้านพัก

3.4. มีการคัดเตือนนักท่องเที่ยว กับการรักษาทรัพย์สิน และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยา ในกรณีที่ นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว

วิธีการเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรักษาทรัพย์สินควรบอกให้ระวังทรัพย์สินมีค่าต่างๆ เช่น กระเป๋าเงิน แหวน สร้อย และเครื่องประดับอื่น ๆ ควรสอบถามเกี่ยวกับโรคประจำตัว นักท่องเที่ยวและควรเตือนให้เตรียมยาไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้ควรระบุเรื่องดังกล่าวไว้ในเอกสารการ ลงทะเบียนด้วย เพื่อมิให้นักท่องเที่ยวหลงลืม

3.5. มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งของต่าง ๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ

เจ้าของบ้านต้องหมั่นดูแลสิ่งของต่างๆ ในบ้าน เช่น ประตู หน้าต่าง ตู้ ให้อยู่ในสภาพที่แข็งแรง และใช้งานได้อยู่ตลอดเวลา และหากชำรุดให้รีบดำเนินการซ่อมแซมทันที

4. ตัวชี้วัดด้านการจัดการ

4.1. มีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน จัดการในรูปของชมรมหรือสหกรณ์

การจัดการโฮมสเตย์ ควรจะเป็นการรวมกลุ่มของชุมชนในรูปแบบของกลุ่ม เช่น ชมรม หรือสหกรณ์ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด และจะต้องมีความพร้อมด้วยในทุก ๆ ด้าน สำหรับการดำเนินการ โดยองค์กร หรือบุคคลอื่นจากนอกพื้นที่ อาจเข้ามาสนับสนุนให้ชุมชนรวมกลุ่มกัน ทำได้ แต่ไม่ควรดำเนินการในเชิงธุรกิจ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง

4.2. มีคณะกรรมการบริหารโครงการ

เมื่อชุมชนรวมกลุ่มทำโฮมสเตย์ได้แล้ว ควรจัดให้มีคณะกรรมการบริหารโครงการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักประชาธิปไตยเป็นสำคัญ กรรมการดังกล่าว จะมีบทบาทและหน้าที่ชัดเจน ในการดำเนินการโฮมสเตย์ของชุมชน

4.3. มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อมิให้เกิดปัญหา ที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน

กรรมการบริหารโฮมสเตย์ของชุมชนต้องร่วมกันกำหนดข้อปฏิบัติต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยว ทราบล่วงหน้า โดยกำหนดสิ่งที่นักท่องเที่ยวทำได้และทำไม่ได้ เช่น การแต่งกายไม่สุภาพ การแสดง ออกของชาย และหญิงลักษณะชู้สาว การใช้สารเสพติด เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวยอมรับและ เข้าใจในการเดินทาง ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรมของชุมชน

4.4. มีระบบการจองล่วงหน้า และลงทะเบียน เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

ระบบจองล่วงหน้า หมายถึง เมื่อนักท่องเที่ยวต้องการมาเที่ยว จะต้องสามารถจองล่วงหน้าได้โดยควรจัดเตรียม ดังนี้

- 1) ใช้โทรศัพท์ หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือไปรษณีย์ จองโดยตรงกับกรรมการของโฮมสเตย์
- 2) จองผ่านบริษัทนำเที่ยว การจองล่วงหน้าดังกล่าว ต้องมีการต้อนรับ และต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบข้อปฏิบัติล่วงหน้าด้วย

4.5. มีรายละเอียดเกี่ยวกับ ค่าธรรมเนียม และบริการต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน

ค่าธรรมเนียม และค่าบริการต่าง ๆ ควรระบุไว้ในข้อมูลการประชาสัมพันธ์ เช่น ค่าที่พัก/คน/คืน ค่าอาหาร/คน/มื้อ ค่าน้ำเที่ยว/คน หรือกลุ่ม ฯลฯ

4.6. มีข้อมูล กิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวได้เลือก

เนื่องจากกิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยวแต่ละชุมชน มีลักษณะที่หลากหลาย และแตกต่างกันตามสภาพของแต่ละชุมชน ดังนั้น จึงควรระบุกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดไว้ให้ครบถ้วน และให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้เลือกตามความต้องการ

4.7. ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้ จากโฮมสเตย์อย่างเดียว และจะต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชน

สมาชิกในชุมชนที่จัดโฮมสเตย์จะต้องตระหนักเสมอว่า โฮมสเตย์เป็นเพียงอาชีพเสริม มิใช่อาชีพหลัก ทั้งนี้สมาชิกของชุมชน หน่วยงานภายนอกที่สนับสนุน และบริษัททัวร์ต้องเข้าใจตรงกัน

4.8. มีผู้นำเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ ที่เป็นคนท้องถิ่น และมีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้

เนื่องจากมีกิจกรรมท่องเที่ยวในบริเวณชุมชน หรือใกล้ชุมชน สถานที่ดังกล่าว อาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและประวัติศาสตร์ จึงควรใช้คนในชุมชนทำหน้าที่ เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ไม่ควรใช้คนนอกพื้นที่ทำหน้าที่ดังกล่าว และควรมีการเตรียมบุคลากรในด้านนี้ให้พร้อมและเพียงพอด้วย โดยอาจส่งเข้ารับการอบรมเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ดี

5. ตัวชี้วัดด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

5.1. มีกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น เดินป่า ตกปลา ขี่ม้า ขี่จักรยาน ฯลฯ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน

เนื่องจากกิจกรรมท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนมีหลากหลายตามสภาพพื้นที่และภูมิประเทศ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ชุมชนจะร่วมกันจัดขึ้น และกำหนดไว้ชัดเจน มีผู้นำเที่ยว มีความปลอดภัย และ

เตรียมอุปกรณ์ไว้ให้พร้อม เช่น การตกปลาต้องเตรียมพร้อมว่า โกรนน้ำเที่ยว อุปกรณ์ตกปลาคืออะไร และสถานที่ตกปลาอยู่ที่ไหน เป็นต้น

5.2. มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ทอผ้า จักรสาน ฯลฯ

โดยทั่วไปชาวบ้านมีความรู้ความสามารถในด้านศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านอยู่แล้ว จึงควรจัดให้มีกิจกรรมนี้ ให้นักท่องเที่ยวเลือกด้วย เช่น ฝึกหัดการทอผ้า การจักรสาน เป็นต้น

5.3. มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีท้องถิ่น เช่น บายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ

เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงชุมชน ควรจัดกิจกรรมต้อนรับโดยอาศัยวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ที่เคยปฏิบัติกันอยู่แล้ว เช่น การบายศรีสู่ขวัญ หรือการต้อนรับด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสและอบอุ่น เป็นต้น โดยกิจกรรมดังกล่าวไม่ควรปรุงแต่งขัดแย้งกับประเพณีดั้งเดิมของชุมชน

5.4. มีกิจกรรมบันเทิง เช่น คอนเสิร์ตเดินรำ การแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

กิจกรรมด้านบันเทิง หรือนันทนาการในยามว่าง หรือตอนเย็น หรือตามเวลาที่เหมาะสม ควรจัดให้นักท่องเที่ยวเลือกด้วย เช่น คอนเสิร์ตพื้นเมือง การเดิน / รำ และการแสดงพื้นบ้าน โดยการแสดงต่าง ๆ ควรเป็นของชุมชน

5.5. มีกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมทุกชนิดทุกประเภท ที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวจะต้องยึดหลักการเดียวกัน คือไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่ทิ้งขยะ ไม่ขีดเขียนบนแผ่นหิน ไม่ส่งเสียงดัง เป็นต้น

5.6. มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ระหว่าง นักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพของชุมชน และการถ่ายทอด คำนานหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ในระหว่างนักท่องเที่ยวอยู่ในชุมชน จะต้องตระหนักเสมอว่า เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ด้านนักท่องเที่ยวควรต้องเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ในขณะที่อยู่กับชุมชนก็ได้เรียนรู้วัฒนธรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยวด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

6. ตัวชี้วัดด้านสภาพแวดล้อม

6.1. มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท เช่น แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เป็นต้น

1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ทะเล น้ำตก น้ำพุ ฯลฯ

2) แหล่งโบราณสถาน และประวัติศาสตร์ เช่น วัด เจดีย์ วัดอุโบสถ ฯลฯ

3) แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่แล้ว และเป็นอาชีพของชุมชน เช่น สวนผลไม้ แปลงผัก บ่อปลา รวมถึงการทำนา / ปลูกข้าว ฯลฯ

6.2. มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ

ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วม ในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยร่วมมือกับหน่วยงานราชการ ที่มีหน้าที่ดูแลรักษาโดยตรง

6.3. โฮมสเตย์ควรอยู่ไม่ไกลจากสถานพยาบาล เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวเมื่อเจ็บป่วย หรือหากไม่มีสถานพยาบาลควรรู้สถานพยาบาลที่อยู่ใกล้ที่สุด ส่วนไปรษณีย์และธนาคารก็เช่นกัน หากไม่อยู่ใกล้ชุมชนควรจะรู้สถานที่ที่อยู่ใกล้มากที่สุด เพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวได้

6.4. พื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของตน

ชุมชนที่มีโฮมสเตย์ จะต้องช่วยกันรักษาสภาพเดิมของชุมชน โดยไม่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวพึงพอใจ จนทำลายวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมชุมชน

7. ตัวชี้วัดด้านมูลค่าเพิ่ม

7.1. มีร้านค้าของที่ระลึกในชุมชน

ควรจัดให้มีร้านค้า หรือมุมเล็ก ๆ ของชุมชนเป็นจุดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก หากไม่มี ชุมชนควรจัดการให้มีร้านค้าของชุมชนเกิดขึ้น

7.2. มีผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้าน และใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต

ชุมชนควรใช้โอกาสนี้ ใช้ภูมิปัญญาที่ชุมชนสั่งสมมา หรือสิ่งที่ชุมชนริเริ่มขึ้นใหม่ ทำของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งของที่ระลึกดังกล่าว อาจเป็นสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องประดับ เสื้อผ้า ตลอดจนของตกแต่ง หรือ อาหาร ขนม โดยควรใช้วัสดุหรือวัตถุดิบที่มีในชุมชนนั้นเป็นหลัก

7.3. มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน

ชุมชนได้โอกาสที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนทุก ๆ ด้าน ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส และชื่นชม ซึ่งถือว่าเป็นการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของตนอีกด้วย

7.4. มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ

การที่ชุมชนมีโอกาสด้อนรับนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง คนในชุมชนได้มีโอกาสแสดงความสามารถของตนเองตามที่ตนถนัด เช่น การต้อนรับ มีคฤเทศก์ การปรุงอาหาร การทอผ้า จักรสาน เป็นต้น

8. ตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการตลาด

8.1. มีคู่มือหรือเอกสารเผยแพร่ การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และเป็นข้อมูลจริง โดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าวมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรม แหล่งท่องเที่ยว แผนที่เดินทาง

โฮมสเตย์แต่ละแห่ง ควรมีคู่มือ หรือแผ่นพับ หรือเอกสารที่รวบรวมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว โดยคู่มือดังกล่าว ควรระบุรายละเอียดทุกประเภทให้นักท่องเที่ยวทราบด้วย อย่างน้อยควรมี กิจกรรมการท่องเที่ยว รายละเอียดค่าใช้จ่าย และการติดต่อ เป็นต้น

8.2. มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์

เนื่องจากปัจจุบันการติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำค่อนข้างง่าย โดยคนในท้องถิ่นสามารถทำได้เอง ดังนั้นโฮมสเตย์จึงควรสร้างโฮมเพจของตนเอง ซึ่งเป็นทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (หากมีปัญหาในการดำเนินการ ควรขอความช่วยเหลือจากฝ่ายสนับสนุน)

8.3. มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ปัจจุบันสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้จัดทำคู่มือและทำเนียบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของประเทศไทย ดังนั้นโฮมสเตย์ต่าง ๆ จึงควรติดต่อเพื่อให้อยู่ในระบบดังกล่าว และในขณะเดียวกันอาจมีการเชื่อมโยงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตของกระทรวง ซึ่งมีโฮมเพจด้านนี้โดยเฉพาะ

ภาคผนวก ง

แบบสัมภาษณ์

ประเมินผลการดำเนินงาน

โครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อกำหนดมาตรฐานการให้บริการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านถ้ำผึ้ง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ - สกุล.....
2. อาชีพ.....
3. ตำแหน่งทางสังคม.....
4. ตำแหน่งที่รับผิดชอบในกลุ่มท่องเที่ยว
 - มี (ระบุ).....
 - ไม่มี

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน

คำถาม จากการเข้าร่วมโครงการวิจัยเพื่อจัดทำมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน
ในปี 2546 – 2547 ได้เกิดผลดีในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้หรือไม่ เพียงใด

ด้าน / รายการ	ความเห็น / ข้อมูล
1. ความสามารถในการจัดการ ท่องเที่ยวของชุมชน	
1.1. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ด้าน / รายการ	ความเห็น / ข้อมูล
1.2. การเตรียมความพร้อมด้าน โครงสร้างพื้นฐานและระบบ สาธารณูปโภค	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
1.3. การสร้างความน่าสนใจ ของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
1.4. การสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยว	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
1.5. การประชาสัมพันธ์และการ ส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวของชุมชน	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
1.6. การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ด้าน / รายการ	ความเห็น / ข้อมูล
1.7. การเพิ่มขึ้นของการพักค้างคืน ในชุมชน
1.8. อื่น ๆ
2. ความสามารถในการบริหารการมี ส่วนร่วมของชุมชนและการบริหาร งานของกลุ่มท่องเที่ยว 2.1. การมีส่วนร่วมของชุมชน 2.1.1. การรับรู้ของประชาชนในหมู่ บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ของหมู่บ้าน
2.1.2. การมีส่วนร่วมในการคิดและ วางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว
2.1.3. การให้ความร่วมมือในการ พัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว

ด้าน / รายการ	ความเห็น / ข้อมูล
2.1.4. การเข้าร่วมกิจกรรมกับ กลุ่มท่องเที่ยว
2.2. การบริหารงานกลุ่มท่องเที่ยว 2.2.1. ความเข้มแข็งของกรรมการ กลุ่ม
2.2.2. การมีระเบียบ และการปรับปรุง ระเบียบให้เหมาะสม
2.2.3. การเพิ่มขึ้นของสมาชิก
2.2.4. การจัดทำบัญชีเป็นระบบและ ข้อมูลเป็นปัจจุบัน

ด้าน / รายการ	ความเห็น / ข้อุมติ
2.2.5. การเพิ่มขึ้นของกองทุน / ทุน ของกลุ่ม	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
2.2.6. การพัฒนาความเข้มแข็งของ กลุ่มในด้านต่าง ๆ	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
3. ความสามารถในการให้บริการทาง การท่องเที่ยว 3.1. การต้อนรับ	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
3.2. การให้บริการด้านอาหาร	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
3.3. การให้บริการด้านที่พัก	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
3.4. การบริการยานพาหนะและขนส่ง	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ด้าน / รายการ	ความเห็น / ข้อมูล
3.5. การนำเที่ยว	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
3.6. การให้ความปลอดภัย	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
3.7. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดยรวม	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
4. ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน 4.1. การป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ของชุมชน	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
4.2. การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
4.3. การจัดการสิ่งแวดล้อมและการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ด้าน / รายการ	ความเห็น / ข้อ มูล
4.4. การฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่น	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
4.5. การรักษาวิถีชีวิตของชุมชน	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
5. ความสามารถในการพัฒนา เศรษฐกิจชุมชน 5.1. การปันผล ตอบแทนแก่ ผู้ร่วมทุน	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
5.2. การสร้างรายได้เพิ่มจากการ ให้บริการของสมาชิก	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
5.3. การสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ ของชุมชน	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
5.4. การจำหน่ายผลไม้และ ผลผลิตภัณฑ์ของชุมชน	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ด้าน / รายการ	ความเห็น / ข้อมูล
5.5. การกระจายรายได้และผลประโยชน์แก่ประชาชนในหมู่บ้าน	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
5.6. การเติบโตด้านการลงทุน และพัฒนาในด้านต่าง ๆ รองรับการท่องเที่ยว	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
6. ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน 6.1. ความสามารถในการบริหารงานกลุ่ม / กิจกรรมของกรรมการ และสมาชิกกลุ่ม	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
6.2. ความสามารถในการสื่อสารและการพูดของคณะกรรมการและสมาชิก	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
6.3. ความสามารถในการพัฒนาบุคลิกภาพของสมาชิก	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
6.4. ความสามารถในการคิด และการเปิดกว้างทางความคิดของสมาชิก	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ด้าน / รายการ	ความเห็น / ข้อมูล
6.5. การพัฒนาด้านความรู้ และทักษะใหม่ ๆ ของสมาชิก	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
6.6. การเป็นวิทยากร หรือการได้รับการยอมรับมากขึ้นจากบุคคลภายนอกของคณะกรรมการกลุ่ม	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
7. ความสามารถในการประสานความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 7.1. การได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
7.2. การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในตำบล	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
7.3. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกพื้นที่	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
7.4. การได้รับการสนับสนุนจากส่วนอื่น ๆ	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ด้าน / รายการ	ความเห็น / ข้อเสนอ
<p>8. ความภูมิใจ สิ่งดี ๆ ที่เห็นได้ชัดเจน ที่ดูจากการพัฒนาการท้องถิ่นของ ชุมชน</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>9. ความเห็น / ความต้องการอื่น ๆ</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>10. โครงการวิจัยและการสนับสนุน ทางวิชาการของมหาวิทยาลัยสงขล นครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการ ท้องถิ่นของชุมชนเพียงใด</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ลงชื่อ.....ผู้ให้สัมภาษณ์

(.....)

วัน / เดือน / ปี.....

แบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บ้านถ้ำผึ้ง หมู่ที่ 5 ตำบลต้นยวน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และกรุณาแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงต่อไป

1. ท่านทราบและรู้รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านถ้ำผึ้งได้อย่างไร

- การแนะนำจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จากรายการโทรทัศน์
 เพื่อนแนะนำ อินเทอร์เน็ต
 อื่น ๆ ระบุ.....

2. ท่านคิดว่าความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวของบ้านถ้ำผึ้งในภาพรวมอยู่ในระดับใด

- มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3. การให้บริการนำเที่ยวและแนะนำสถานที่ ท่านรู้สึกพึงพอใจระดับใด

- มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

4. การให้บริการด้านอาหาร เครื่องดื่ม ท่านรู้สึกพึงพอใจระดับใด

- มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

5. การให้บริการด้านที่พัก ท่านรู้สึกพึงพอใจระดับใด

- มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

6. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบ้านถ้ำผึ้ง ท่านรู้สึกพึงพอใจระดับใด

- มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

7. สิ่งที่ท่านอยากเสนอแนะให้บ้านถ้ำผึ้งได้ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้บริการการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านถ้ำผึ้ง คือ

.....

ผู้ให้ข้อมูล.....

วัน/เดือน/ปี.....

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2543). “คือถิ่นฐาน คือบ้านเรา” อนาคตกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
กรุงเทพฯ: แพลน โมทีฟ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). แผนปฏิบัติการ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ”.
กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อม. (2544). โครงการศึกษาเพื่อจัดทำดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.(2543). โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)และสภาตำบล (สต.). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2545). การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน (Sustainable Community - based Tourism) เอกสารประกอบการบรรยายโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศุภนิศย์ ไชครัตนชัย. (2536).การบริหารการบริการ:พัฒนาคนอย่างไรเพื่อให้บริการที่ดี. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ..